

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Bakalářská práce

2007

Petr Kaněra

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Role policisty a etický kodex

Vypracoval:

Vedoucí bakalářské práce:

Studijní program:

Datum odevzdání:

Petr Kaněra

PhDr. Lucie Ptáčková Ph.D.

Sociální pedagogika,

specializace bezpečnostně právní

29.4.2007

Zadání bakalářské práce

| | |
|------------------------|--|
| NÁZEV PRÁCE: | ROLE POLICISTY A ETICKÝ KODEX |
| ZADÁNÍ PRÁCE: | PRÁCE BUDE ZAMĚŘENA NA VYSVĚTLENÍ A POPIS OSOBNOSTI POLICISTY VE SPOLEČNOSTI S DŮRAZEM NA JEHO PROFESIONÁLNÍ I SOUKROMÉ CHOVÁNÍ, JEDNÁNÍ A PŘÍPADNĚ ZVLÁDÁNÍ KRIZOVÝCH SITUACÍ. STUDENT VYMEZÍ ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKU ETICKÉHO A MORÁLNÍHO POSTAVENÍ POLICISTY VE VZTAHU K ETICKÉMU KODEXU PŘÍSLUŠNÍKA POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY S TÍM, ŽE PROVEDE KOMPARACI S ETICKÝMI KODEXY JINÝCH PROFESNÍCH SKUPIN, ZAMĚSTNANEC VEŘEJNÉ SPRÁVY – STÁTNÍ SPRÁVY A SAMOSPRÁVY, ETICKÉHO KODEXU LÉKAŘŮ A ADVOKÁTŮ A VYMEZÍ MOŽNÉ NÁVRHY KE ZLEPŠENÍ POHLEDU SPOLEČNOSTI NA PROFIL POLICISTY ČESKÉ REPUBLIKY, PŘÍPADNĚ DALŠÍCH PROFESNÍCH SKUPIN. |
| JMÉNO STUDENTA: | Petr Kaněra |
| ROČNÍK: | 2. |
| OBOR: | Sociální pedagogika |
| SPECIALIZACE: | Bezpečnostně právní |
| VEDOUCÍ PRÁCE: | PhDr. Lucie Ptáčková Ph.D. |
| KATEDRA: | Společenských věd FM VŠE |
| TERMÍN ZADÁNÍ: | 6.4.2006 |

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma

»Role policisty a etický kodex«

jsem vypracoval samostatně.

Použitou literaturu a podkladové materiály

uvádím v příloženém seznamu literatury.

České Budějovice, 2007

podpis studenta

Poděkování

Rád bych poděkoval

PhDr. Lucii Ptáčkové Ph.D.

z Vysoké školy ekonomické v Praze,
za vedení a konzultační pomoc při zpracování mé práce.

Anotace

Role policisty a etický kodex

Touto prací jsem se zaměřil na charakteristiku role policisty ve společnosti a na související základní pojmy. Uvedl jsem zde vymezení pojmů profesní etika a etický kodex a provedl jsem komparaci etického kodexu Policie ČR a etického kodexu zaměstnanců ve veřejné správě.

OBSAH :

| | |
|---|----------|
| ÚVOD | 8 |
| 1. Úloha policie a role policisty ve společnosti | |
| 1.1 Policie před listopadem a po listopadu 1989 | 10 |
| 1.2 Profese policisty a úkoly Policie ČR | 11 |
| 1.3 Policie jako ochránce společnosti a služba veřejnosti | 12 |
| 1.4 Role | 14 |
| 1.5 Poznávání člověka a jeho osobnosti | 16 |
| 1.6 Emoce | 20 |
| 1.7 Komunikace | 21 |
| Shrnutí první části | 23 |
| 2. Postavení policisty ve vztahu k etickému kodexu PČR | |
| 2.1 Profesní etika a etický kodex | 25 |
| 2.2 Cíle a základní hodnoty policistů ČR | 27 |
| 2.3 Profesionalita a výkon povinností | 28 |
| 2.4 Bezúhonnost, korupce a střet zájmů | 31 |
| 2.5 Použití donucovacích prostředků | 33 |
| 2.6 Dodržování zákona a odpovědnost | 34 |
| 2.7 Policista a informace | 36 |
| 2.8 Profesionální prostředí a policista | 38 |
| 2.9 Soukromí a mimoslužební aktivity policisty | 40 |
| Shrnutí druhé části | 41 |
| 3. Komparace etického kodexu policie a zaměstnanců ve veřejné správě | |
| 3.1 Charakteristika etického kodexu | 43 |
| 3.2 Komparace etických kodexů policie a veřejné správy | 44 |
| Shrnutí třetí části | 49 |
| 4. Závěr | 51 |
| 5. Použitá literatura - seznam | 53 |
| 6. Přílohy seznam | 55 |

Úvod

Na základě studia populárně vědeckých publikací a využití metod, analýzy, deskripce a komparace je cílem práce charakterizovat roli policisty ve společnosti a související základní pojmy vycházející z oblasti psychologie, profesní etiky a dalších oblastí lidského života. Cílem práce je dále přiblížit činnost a úkoly policie. Na možných příkladech bych chtěl deklarovat náročnost profese policisty, lehkosti popřípadě těžkosti při zvládnání jeho role a ukázat na faktory, které přímo ovlivňují jednání a chování policistů při plnění úkolů ve službě i mimo ni.

Témata role policisty a etický kodex jsem si vybral, protože si myslím, že v dnešní době nabývají oba problémy na své aktuálnosti. Druhým důvodem, proč se chci zabývat tímto tématem, je ukázat, že profese policisty je velmi náročná a na policisty je v každé situaci vyvíjen obrovský tlak, jsou vystaveni mnoha faktorům, které musí zvládnout, někdy i s vypětím všech fyzických a psychických sil. Ve své práci se chci zmínit o transformaci totalitní policie v moderní demokratickou policii, neboť tento proces je důležitý pro demokratický vývoj uvnitř samotné instituce. V její další části se hodlám věnovat psychologické stránce osobnosti, zejména její dynamické části a dalším faktorům, které mohou ovlivnit roli policisty, jeho jednání a chování. Na možných příkladech bych se chtěl pokusit deklarovat vliv a vzájemnou propojenost dynamických částí osobnosti s jinými okolnostmi a faktory.

V její další části se chci zaměřit na zvládnání role policisty, zejména na jeho chování a jednání, které by mělo korespondovat s etickým kodexem Policie ČR. V práci se hodlám zabývat nejen vysvětlením základních pojmů, ale pokusím se o celkové zhodnocení a porovnání dodržovaných hodnot, principů a zásad, tak jak vyplývají ze zákona o Policii ČR, ale především z Rozkazu policejního prezidenta č.1/2005, jehož přílohou je „Etický kodex Policie ČR“. Případy, které zde chci uvést by měly ukazovat na plnění svého poslání, na profesionální stránku policistů, která se projevuje takovými vlastnostmi jako jsou čestnost, odpovědnost, slušnost, korektnost, vstřícnost, smysl pro přátelství a kolegiální, ale měly by také deklarovat vysokou prestiž policistů

a poukázat na občasné selhání a pochybení z jejich strany. Možné návrhy by měly posloužit a směřovat ke snížení počtu porušení a vést ke zlepšení celkové situace.

V poslední kapitole chci svou pozornost zaměřit směrem ke dvěma etickým kodexům. Na straně jedné by se jednalo o etický kodex Policie ČR a na straně druhé o etický kodex zaměstnanců ve veřejné správě. Na základě studia se pokusím oba etické kodexy analyzovat a navzájem porovnat. Zjištěné poznatky by mohli vést k nalezení odpovědí na některé otázky a k nalezení možných způsobů řešení, které by vedly k znovuzískání image, pověsti a vážnosti obou profesí.

1. ÚLOHA POLICIE A ROLE POLICISTY VE SPOLEČNOSTI

1.1 Policie před listopadem a po listopadu 1989

Pro dobu totality byla charakteristická vláda jedné strany, potlačování práv a svobod občanů tehdejší Československé socialistické republiky. Úkolem tehdejších státních institucí nebyla služba veřejnosti, ale šikana, persekuce, potlačování práv a svobod, pronásledování, týrání, věznění a dokonce zabíjení nevinných lidí. Velmi důležitou roli při plnění takových úkolů sehrála tehdejší *státní bezpečnost*, která jednoznačně vycházela z politické objednávky vládnoucí politické garnitury. Hlavní úkoly spočívaly v hledání vnitřního nepřítele, nepřítele komunistické ideologie. Objevovaly se i vraždy nepohodlných a nevinných lidí jako byl vykonstruovaný proces s Miladou Horákovou a její následná poprava. Základní funkcí tehdejší státní bezpečnosti byla ochrana nedemokratického zřízení, komunistické ideologie a jejich politických špiček.

Po změně společenského řádu v listopadu 1989 stojí před samotnou politickou scénou velký úkol, transformace totalitní policie v moderní demokratickou policii, která bude respektovat demokracii a právo. Základními stavebními kameny měla být již od samého počátku poctivá policejní služba a profesionalita. Policie se tak měla stát v brzké době pro občany zdrojem důvěry a bezpečnosti. Transformaci však nemůžeme urychlit mávnutím kouzelného proutku, ale chceme-li dosáhnout pozitivní změny, jedná se o dlouhodobý dynamický proces. Výrazné pozitivní změny očekávají policisté od 1. ledna 2007, kdy vstoupí v platnost nový služební zákon. Otázkou však zůstává, zda přijatý zákon v této podobě povede ještě k lepším změnám, nebo to bude naopak? Čas ukáže, kde je pravda.

Změny, které do této doby proběhly, měly vliv jen na částečnou transformaci policie. Důležité je, že policie po 17 letech začala být i důvěryhodným partnerem. Občasná selhání jednotlivých policistů čas od času oslabí policii a ona pracně získává ztracenou důvěru občanů. Příčin selhání vidím hned několik. Důvodem může být finanční stránka,

někdy i občasné neslušné, arogantní a povýšenecké jednání policistů. Někdy dojde k porušení pravidel, někdy je to otázka špatně zvolené komunikace nebo taktiky při vyjednávání v sociálním styku s občanem. Policie i přes tyto některé nedostatky svých zaměstnanců neskládá zbraně, ale snaží se všemi dostupnými zákonnými prostředky znovu dobýt důvěru svých občanů. Usiluje o to především svou profesionalitou, přístupem, slušným vystupováním a to nejen při výkonu své profese, ale i mimo ni.

1.2 Profese policisty a úkoly Policie ČR

Policejní službu obecně považují za velmi náročnou, a to jak po fyzické stránce, tak především po stránce psychické, morální a mravní. Policisté jsou denně vystavováni mnoha nástrahám. Každodenně dochází k situacím, kdy je policistům nabízen úplatek v různých formách a podobách (různé dary, pozornosti, sliby, služby či peníze). Cílem a záměrem zůstává pokusit se určitého policistu zdiskreditovat. Policisté musí čelit takovým situacím svou vůlí, čestností a odhodláním. A věřte, velmi často se dostávají do konfliktu „vzít či nevízt“. Většina policistů odmítne úplatek vzít, vědomi si svého poslání. Na straně druhé existuje několik jedinců, kteří neodolají vábením, slibům a lehce vydělaným penězům a nakonec podlehnou a úplatek vezmou.

Zásadní rozdíl mezi profesí policisty a jinými profesemi spatřuji ve dvou aspektech. Prvním aspektem je volnost a svoboda rozhodování. Svobodné rozhodování má jednoznačně sloužit ku prospěchu věci, občanů i celé společnosti. Druhým aspektem, kterým je policejní práce odlišná je právo policistů použít v zájmu ochrany života, zdraví, práv a majetku občanů služební zbraň nebo donucovací prostředky. Svobodné rozhodování, míra volnosti, použití donucovacích prostředků a zbraně je podle mého názoru používáno s uvážením a v souladu jak ze zákonem, tak i etickým kodexem. Najdeme samozřejmě případy, které ukazují na selhání a zneužití pravomocí, ale vždy se jedná o selhání jednoho konkrétního jedince. Všechna profesionální pochybení a porušení policejních pravidel mají za následek nedůvěru a rozpaky občanů nad prací policie. Toto vše pak v konečném důsledku ohrožuje dobré jméno policie.

Policejní profese je protkána mnohými nástrahami hlavně ze strany společnosti.

Společnost na straně jedné požaduje tvrdý a nekompromisní boj s kriminalitou, ale na straně druhé chybí podmínky, které by vedly k účinnému zásahu všech státních institucí včetně policie samotné. Problém vidím v přijímání někdy nesmyslných a nelogických zákonů a nařízení, které si navzájem protirečí a v mnoha případech určují nejistá a protichůdná pravidla hry. Policisté jsou tak neustále mezi dvěma mlýnskými koly. Tyto nejistá pravidla hry občas vedou k situacím, že policisté aniž by si to uvědomili poruší zákon. Někdy za porušením stojí i přílišná horlivost a snaha policistů, co možná v nejkratší době vyřešit případ a chytit pachatele.

Profese policisty vyvíjí na každého člena policejního sboru podle mého názoru obrovský tlak, který se projevuje zejména v dodržování velkého množství zákonů, mravních, etických a společenských hodnot. Hodnoty, kterými se musí řídit nejen při výkonu svého profese, ale i v soukromém životě. Kdo je to vlastně policista? Policista je především člověk se svými klady a zápory, který je tu pro nás občany, aby nám sloužil a pomáhal. Občas se stane, že je na nás mrzutý, arogantní, jedná a komunikuje s námi povýšeně, tato skutečnost mi osobně velmi vadí. Jindy je zase ochotný, vstřícný, slušný, korektní, prostě profesionál, který si plní své úkoly na sto a více procent, a takový policista je snem každé vyspělé demokratické společnosti.

Řešení vidím v důsledném dodržování etického kodexu, který jasně formuluje jednání policistů k občanům, ale i ke kolegům. Samozřejmě, že beru v potaz, že uvedené hodnoty, principy a zásady obsažené v etickém kodexu nejsou žádným „svatým písmem“, spíše vidím jejich cíl ve službě policistům jako vodítka, která by zaručovala alespoň minimum morálky, profesionalitu, slušnost, vstřícnost, ochotu jako součást celkového projevu. A dávali tím jasný signál směrem k občanům a celé veřejnosti, že jsou zde a mohou se na ně spolehnout. Zároveň dávají signál směrem dovnitř policie těm, kteří chtějí jen policii škodit a podkopávat její důvěru, aby zvážili své setrvávání u policie a raději opustili tyto řady.

1.3 Policie jako ochránce společnosti a služba veřejnosti

K základním funkcím patří role ochránce společnosti, které sama slouží. Policisté svou

práci konají takovým způsobem, aby neustále udržovali „laťku“ důvěry v nejvyšších možných místech. Důvěru občanů udržují snahou, co nejlépe chránit práva a svobody občanů, které jsou jim zaručeny Ústavou ČR a Listinou základních práv a svobod. Jednají v souladu s platnými zákony a demokratickými hodnotami, na nichž je založena naše společnost. Policie ČR je institucí, která plní úkoly vycházející právě z demokratických hodnot.

K základním úkolům policie řadím ochranu veřejného pořádku, prevenci, účinné prosazování zákonů, které plní svým korektním a profesionálním jednáním (aktivní naslouchání, objasnění smyslu prosazované normy nebo nalezení náhradního řešení) v různých situacích.¹ Dohlíží na dodržování zákonů, chrání práva a svobody občanů, které jim dává Ústava ČR a Listina základních práv a svobod. Alfou a omegou je podle samotných policistů chytání pachatelů a odhalování jejich trestných činů. Právě odhalování pachatelů, dokazování klasických trestných činů, jakými mohou být různé krádeže, vloupání do sklepů, bytů a bohužel v současné době i vražd se výrazně pozitivně podepisují na důvěře veřejnosti. Prostá pomoc policisty přestárlé osobě na přechodu pro chodce nebo mamince s kočárkem do autobusu patří mezi ty momenty, kdy se policista stává opravdovou součástí běžného života. Primárním cílem policie je a zůstává služba veřejnosti a občanům především.

Co si představit pod pojmem služba veřejnosti? Pod pojmem služba veřejnosti si představuji profesionalitu, která se projevuje úctou, respektem a důstojností ke každému z nás bez rozdílu barvy pleti, národnosti a rasy. Profesionalita se projevuje i dodržováním pravidel společenské a profesní etiky, v aktivní a přátelské pomoci policistů a úředníků při řešení našich problémů. Takovou veřejnou službou je zajisté i práce naší demokratické policie, která se spolu s dalšími státními institucemi prezentuje jako moderní a profesionální služba. Policisté se v sociálním styku s občany snaží být velice ochotní a vstřícní s cílem poradit, pomoci a vyřešit problémy. Nedílnou součástí takového přístupu je především dobře zvládnutá společenská etiketa v podobě vykání, pozdravení a bravurně zvládnuté komunikace. V zásadě se snaží vyhýbat familiárnímu způsobu jednání a v každé situaci jim jde o zachování důstojnosti všech zúčastněných

1 srovnej Čírtková, L.: Policejní psychologie, Aleš Čeněk s.r.o., Plzeň 2006, s.288

osob. Najdeme i situace, kdy se o službě veřejnosti nedá mluvit. Určitě každý z nás byl někdy svědkem situace, kdy policisté konzumovali jídlo, při komunikaci žvýkali nebo se vyjadřovali na adresu občana familiárně, někdy byli neochotní, arogantní až se zdálo, že jsme jim na obtíž. Já se jim v mnoha případech nedivím, občanům se snaží pomáhat a přitom mají tolik své písemné agendy, že nestačí vše vyřizovat, a tak se někdy stane, že policista pod nátlakem splnění termínů v odevzdání vyplněných formulářů, tiskopisů své chování k lidem nezvládne. Možnými řešeními by měly být taková opatření, které by v dlouhodobém horizontu vedly ke snížení prohřešků proti společenské etiketě a etickému kodexu, a tím bezesporu došlo ke zlepšení situace. Možná opatření vidím v :

1. Zjednodušení zákonů a nařízení.
2. Snížení celkové agendy, tak aby policisté nebyli zavaleni zbytečnou prací a věnovali se skutečným problémům.
3. Zavedení povinných školení z profesní etiky s praktickým nácvikem.
4. Zavedení pravidelných setkání s občany.

1.4 Role

Každý z nás se v životě stane členem různých sociálních skupin, které od něj požadují, aby převzal a plnil role, které plynou ze sociálního statusu a pozice. My všichni jsme pak hodnoceni a akceptováni společností na základě plnění námi zvolených či přisouzených rolí. Role slouží k sociální integraci jedince. Skupina (event. společnost) klade na člověka různé požadavky, které jsou často prezentovány ve formě rolí.² Společnost se pak snaží vnímat člověka podle toho, jak dobře převzal požadované způsoby chování. V průběhu života člověk plní dvě skupiny rolí. Jednou skupinou jsou primární role, které bych charakterizoval jako role neovlivnitelné, což znamená, že si člověk nemůže vybrat např. pohlaví. Druhou skupinu tvoří role sekundární, které vznikají na základě potřeb, hodnot, motivace nebo vnitřního přesvědčení.

Sociální role policie je podmíněna, protože je jí předepsán určitý vzorec a scénář

2 Vágnerová, M.: Základy psychologie, Karolinum, Praha 2004, s.322

chování. Úkolem a cílem demokratické policie není šikana a týrání, ale tolik zmiňovaná služba veřejnosti, prosazování zákonů a principů státnosti. Scénář role policisty nás informuje jaké zvolí jednání a jak se bude člověk chovat v konkrétní situaci, do které se dostává prostřednictvím své role.³

Myslím si, že ti, co si vybrali profesi policisty bych rozdělil do několika skupin. A zároveň bych dal odpověď na otázku. Které faktory rozhodují o volbě této profese? Z mého hlediska nejpočetnější skupinu tvoří lidé, kteří si vybrali tuto profesi pro svůj zájem o práci s lidmi, pro každodenní různorodost činností, prestiž a poslání. Druhou skupinu tvoří lidé, kteří hledají u policie touhu po moci, touhu zviditelnit se, mají vysoké ambice a chtějí u policie něčeho dosáhnout. Třetí nejmenší skupinu tvoří lidé, kteří si vybrali tuto profesi kvůli finanční a sociální stránce. Počítají s tím, že dostanou pravidelnou mzdu, mají možnost získat omezené finanční prostředky například na koupi bytu nebo jeho rekonstrukci apod.

V současné době velmi často slyšíme o tzv. „sociální inteligenci“.⁴ Člověk tak má určité předpoklady pro jednání s druhými lidmi. Tito lidé mají schopnost vcítit se do role toho druhého. Podle Vágnerové je empatie schopnost vžít se v rámci bezprostřední komunikace s druhým člověkem do jeho duševního stavu.⁵ Mezi takové schopnosti, které můžeme do této kategorie zařadit patří bezesporu i komunikace.

Situací, která vyžaduje jak dobré komunikační předpoklady, tak i schopnost empatie je sdělení nepříjemné zprávy o úmrtí blízkého člena rodiny. L.Čírtková uvádí ve své knize některé zásady a postupy, jak se v situaci zachovat, jak komunikovat, co případně říci a co nechat na pozdější dobu. Jasně daná pravidla rozděluje do dvou fází, ve kterých je přímo uveden optimální postup a rada, co v dané fázi je dobré zjistit a co raději vynechat.⁶ Policisté, kteří mají povinnost oznámit rodině nepříjemnou zprávu jsou profesionálové, kteří vědí, co přesně říct, a jak to říct. Pokud bych měl charakterizovat jejich výkon, řekl bych, že jsou to profesionálové z lidskou tváří a

3 srovnej Herzogová, Z.: Základy filosofie a profesní etiky, PAČR, Praha 1997, s.127

4 Čírtková, L.: Policejní psychologie, Aleš Čeněk s.r.o., Plzeň 2006, s.52

5 Vágnerová, M.: Základy psychologie, Karolinum, Praha 2004, s.322

6 srovnej Čírtková, L.: Policejní psychologie, Aleš Čeněk s.r.o., Plzeň 2006, s.263

srdcem na pravém místě. Dokáží se vcítit do pocitů člověka, který ztratil milovanou osobu a velice citlivě s těmito osobami komunikují. Snaží se zmírnit jejich bolest a aktivně jim naslouchat a v okamžiku, kdy to sami vycítí, je dokáží povzbudit i utěšit, ale i taková snaha se občas nezdaří. Příčiny vidím zejména v momentálním neuvědomění si situace. Obvykle selže komunikace a policista se nemůže srozumitelně vyjádřit, koktá, žvýká, mluví potichu nebo špatně zvolí místo vyrozumění a zprávu sděluje na chodbě u vstupních dveří, čímž zlehčuje celou situaci apod. Někdy se snaží celou záležitost vyřídit co nejrychleji a pozůstalé odbývá.

Myslím si, že policisté v takových situacích opravdu málokdy selhávají. Většinou se jedná o drobná nedopatření a porušení společenské etikety. Svou práci jinak dělají s vážností a respektem k druhým lidem. Jako možné řešení, které by vedlo ještě k větší profesionalizaci, vidím v pořádání odborných školení pod vedením zkušených psychologů a pedagogů se zaměřením na praktický nácvik podobných situací.

1.5 Poznávání člověka a jeho osobnosti

Pořádkoví, dopravní policisté, kriminalisté a vyšetřovatelé se při výkonu své profese dostávají do situací, jejichž společným jmenovatelem je „občan“. V každém takovém sociálním styku dochází k vzájemnému hodnocení, poznávání obou aktérů. Významnou roli v takových situacích sehrávají okolnosti, za kterých dojde k sociálnímu styku, k jednání a případné komunikaci. Okolnostmi, které výrazně ovlivňují dané situace, jsou první dojem a podle mého názoru i sám člověk, respektive jeho dynamická složka osobnosti. Dynamickou složkou mám na mysli jeho charakter, temperament, schopnosti, rysy a k tomu bych dále přiřadil citové vyladění, které může být v podobě sympatií nebo antipatií, nálada, únava, stres, momentální psychický a fyzický stav a mnohé další.

Kriminalisté a vyšetřovatelé jsou zkušenými odborníky, kteří ve většině případů poznají a dokáží odhadnout člověka po jeho charakterové a duševní stránce. Mezi jejich typické a základní činnosti, kde dokazují bezesporu své kvality, zkušenost a um, patří právě výslech, při kterém se snaží získat potřebné informace pro další určení směru

vyšetřování.⁷ Kriminalisté a vyšetřovatelé dnes a denně vyslychají osoby odlišného procesního postavení. A tak se jim v kancelářích a místnostech střídají svědci, poškození, znalci, podezřelí, obvinění nebo obžalovaní. A pokud mohu porovnávat, každý z těchto výslechů je naprosto jiný a identický. Odlišně probíhá výslech svědka, poškozeného a jinak obviněného. Rozdíl vidím v hlavně ve vedené taktice výslechu a položených otázkách. U výslechu ostýchavého svědka jakými jsou např. znásilněné ženy volí citlivý přístup a velmi často je jejich výslechu přítomna i třetí osoba. Používají různé druhy komunikace, tak aby co nejméně docházelo ke zkreslení výpovědi apod. Při výslechu se všichni snaží dodržovat jistá pravidla, ke kterým řadíme např. cílevědomost výslechu, zjištění objektivní pravdy, ofenzivnost výslechu, zaměřenost výslechu apod.⁸ Tak, aby kriminalisté a vyšetřovatelé zjistili objektivní pravdu a skutečný stav věci, snaží se určité faktory přizpůsobit, tak aby byly co nejvíce v harmonii. V tomto souhlasím s L.Čírtkovou, která považuje za rozhodující faktor při výslechu, navázání kontaktu a navození dobré atmosféry. Na základě těchto faktorů, poznáním vyslychané osoby, dodržováním pravidel nebo dobře zvládnuté komunikace se skoro ve všech případech podaří zjistit potřebné informace. Naštěstí velmi zřídka však dochází k případům, kdy kriminalisté a vyšetřovatelé podcení situaci, na výslech jdou nepřipravení, jak po stránce obsahové (nemají dobře nastavené otázky), tak i po stránce psychické. Občas se stane, že jsou nevyspalí, nemocní nebo z předchozího dne naštvaní. Při výslechu se chovají podrážděně, jsou impulzivní, zbytečně zvyšují hlas, zapominají na jasně stanovená pravidla apod. Ovšem takový výslech pak vede ke zmaření několika měsíční práce celého týmu. Jestliže si je policista vědom své nepřipravenosti nebo špatného psychického stavu, pak řešení vidím v oznámení předvolaným osobám, že dané úkony odloží na příznivější dobu, nebo se domluví s kolegou a výslechy mu přenechá.

Jinou situací, jejíž jmenovatelem je poznání osobnosti, může být práce pořádkových policistů, kteří jsou prakticky v neustálém sociálním kontaktu s občany. A někdy jsou zavoláni k případu, kdy se okolí a i jim samým člověk jeví jako opilý nebo pod vlivem omamných látek, který se chová v dané situaci jinak. Ve většině případů takové jednání signalizuje duševní poruchu. Policisté na základě určitých kritérií a vodítek, jež určují normalitu a které uvádí L.Čírtková ve své knize, jsou schopni rozpoznat příznaky

7 srovnej Čírtková, L.: Policejní psychologie, Aleš Čeněk s.r.o., Plzeň 2006, s.293

8 srovnej Chmelík, J. a kolektiv: Rukověť kriminalistiky, Aleš Čeněk, Plzeň 2005, s.172

některých duševních onemocnění.⁹ Podle mého názoru jsou schopni poznat duševní poruchu, ale jen tu těžkou s charakteristicky nápadnými příznaky. Jsou schopni poznat například Dawnův syndrom. Nechci nikoho z policistů podcenit nebo dokonce urazit, ale myslím si, že většina není schopna poznat lehčí formy, protože mnohdy mají problémy sami erudovaní odborníci stanovit jasnou diagnózu. S čím však souhlasím jsou zásady L.Čírtkové, protože policisty přímo navádějí na správnou komunikaci, na správné vytvoření základních podmínek, a tím se prakticky snaží předcházet zbytečným omylům a excesům ze strany zasahujících policistů.¹⁰ Problém spíše vidím na straně policistů, kteří mají pouze základní obecné znalosti z psychologie, protože na žádné střední policejní škole není tomuto problému věnována pozornost a pokud ano, tak jen okrajově. Myslím si, že spíše bude záležet na dané konkrétní situaci a okolnostech, na vědomostech, znalostech a vlastním umu zasahujících policistů. Jestliže mají policisté pochybnosti, ve většině případech se obrátí s pomocí na operačního důstojníka, který přesně zná, jak v takových situacích postupovat, a počkají na jeho pokyn.

Řešení vidím v zavedení této problematiky do osnov středních policejních škol a praktickému nácviku obdobných situací, tak aby policisté byli schopni pružně reagovat na vzniklou situaci. Policisté, kteří slouží, spatřují řešení prostřednictvím seminářů a přednášek. Podle mého názoru by nebyly špatné odborné stáže na psychiatrických odděleních pod vedením erudovaných odborníků nebo pravidelné návštěvy v centrech pro zdravotně a duševně nemocné.

K alfé a omeze policejní práce podle mého názoru patří vnímání a L.Čírtková vnímání označuje termínem „*interpersonální percepce*“.¹¹ Samotné vnímání obsahuje dvě velice důležité složky. První složkou spadající do oblasti vnímání je aktivní vidění reality. Druhou neméně důležitou složkou je samotné hodnocení druhého člověka a lidí. Člověk, člověka může hodnotit z mnoha hledisek, vidí jej z mnoha úhlů. Člověk může druhého člověka hodnotit na základě svých bezprostředních nebo dlouhodobých emocí. Setkáváme se tak se situacemi, kdy například jednu osobu hodnotíme a považujeme za sympatickou a druhou zase naopak. Každý z nás má jiná měřítko, kterými hodnotí

9 srovnej Čírtková, L.: Policejní psychologie, Aleš Čeněk, Plzeň 2006, s.68

10 srovnej Čírtková, L.: Policejní psychologie, Aleš Čeněk, Plzeň 2006, s.68

11 Čírtková, L.: Policejní psychologie, Aleš Čeněk, Plzeň 2006, s.248

člověka, proto jiným měřítkem pro hodnocení mohou být například morální zásady a jakákoliv odchylka od našich uznávaných morálních a mravních hodnot může vést k negativnímu postoji vůči hodnocenému.

Nejen policisté, ale i každý z nás se v mnoha případech splete a nesprávně odhadne a ohodnotí pozorovaného, což v konečném důsledku může sehrát negativní roli. Co způsobuje ono nesprávné hodnocení? Ve většině případů je na vině první dojem. Spíše než definici, bych raději „první dojem“ ukázal na příkladu. Příkladem nesprávného hodnocení mohou být setkání policistů a občanů, kteří v sociálním styku působí na policisty svým zevnějškem nevábně a odpudivě. Policisté si takové občany snadno spojují s lidmi z nižších sociálních vrstev. Nicméně se potvrzuje, že dochází k opětovným setkáním, jen s rozdílem, že tito lidé vystupují slušně a jejich zevnějšek je pravým opakem prvního setkání. A závěr? Policisté s takovými lidmi jednájí a komunikují na základě zafixovaného prvního obrazu. Právě první dojmy, jsou podle mého názoru v 98 % případech negativními faktory v nesprávném hodnocení. Nesprávné hodnocení pak v mnoha případech znamená jistý konflikt.

Příkladem nesprávného posouzení mohou být i opačné situace, kdy jsou policisté viděni, pozorováni a hodnoceni samotnými občany. Podle mého názoru jsou velkým problémem uniformovaní policisté, kteří jsou ve svém okolí nepřehlédnutelní a snadno identifikovatelní. Policisté se s velkým odhodláním snaží být nápomocni každému z nás. Úkoly většina plní poctivě, ale jejich celkový dojem v mnoha případech kazí jejich špinavé uniformy. Při komunikaci s občany žvýkají, kouří, poslouchají hudbu, konzumují jídlo nebo vystupují povýšeně a arogantně. Jindy jsou zas vidět, jak porušují to, co sami mají respektovat. Občané pak mají problém takové policisty přijmout za své autority. Bohužel jejich nesprávné hodnocení či špatný odhad osobnosti vedou ke špatně zvolené taktice, špatné komunikaci a nesprávnému jednání, které mají vliv na dobrou pověst policie.

1.6 Emoce

Člověk v životě určité věci vnímá se zaujetím a s radostí a jiné naopak vnímá bolestně a s pocitem zklamání. Takovými pro nás důležitými schopnostmi, které nás ovlivňují a dovolují nám poznat, co je radost, smích, ale i pláč a zklamání, jsou emoce. Emoce tak definujeme jako schopnost reagovat na různé podněty prožitkem libosti či nelibosti, spojeným s fyziologickými reakcemi a změnou aktivity, event. i dalšími vnějšími projevy.¹²

Současní psychologové hovoří o tzv. „*emocionalizaci jedince*“.¹³ Emocionalizace znamená intenzivní a velmi silnou situaci, která působí na člověka. Podstatou je, že sám člověk nedokáže odhadnout, jak se v dané situaci zachová. Známe tak případy, kdy člověk jedná zkratkovitě, zbrkle, agresivně a impulzivně. Z hlediska policejní práce takovými situacemi mohou být činnosti, které se vyznačují neustálým stresem a psychickým napětím. Emocionalizaci mohou vyvolat dlouhodobě odkládané pracovní rodinné či zdravotní problémy. Na celkovou rozladěnost policistů má vliv neochota kolegů, neuspokojivé pracovní a finanční podmínky nebo již zmiňované dlouhodobé neřešení problémů. Z psychologických faktorů bych uvedl stres, momentální náladu nebo citové rozpoložení. Působení těchto faktorů pak má za následek někdy ne zcela pochopitelné způsoby projevu ze strany policistů. Ve svém jednání někdy zbytečně používají přehnanou impulzivitu, zvýšenou agresivitu, nebo naopak nezájem a neochotu.

Mezi typické příklady, kde se projevuje emocionalizace, řadím dopravní akce zaměřené na kontrolu dodržování pravidel silničního provozu. Tyto nebo jiné obdobné akce a situace se vyznačují působením velkého množství faktorů. Z psychologické stránky jsou to především emoce, které se mohou projevovat dobrou náladou, vstřícností, klidem a rozvahou nebo naopak impulzivitou, neklidem či agresí. K dalším faktorům ovlivňující jednání a chování jak policistů, tak i zúčastněných osob, bych zařadil bezprostřední prostředí a okolnosti, zdravotní stav, stres, míra slušného chování obou

¹² srovnej Vágnerová, M.: Základy psychologie, Karolinum, Praha 2004, s.143

¹³ srovnej Čírtková, L.: Policejní psychologie, Aleš Čeněk, Plzeň 2006, s.293

aktérů, komunikační dovednosti, psychické rozpoložení apod. Dopravní policisté jsou natolik zkušené lidé, že dokáží velice dobře přenášet policejní teorii do praxe a při plnění úkolů na úseku dopravy nebo jiných úkolů vystupují pokud možno klidným, pohodovým dojmem. Mají snahu dopravní přestupky s řidiči konzultovat a vysvětlovat. Jejich komunikace je zaměřena pouze na spáchaný přestupek, nesnaží se moralizovat, vyhýbají se familiárním způsobům a dbají o to, aby nebyla za žádných okolností snížena důstojnost člověka, například zkoušením přistižených řidičů z pravidel silničního provozu. Policisté nejsou naprogramovaní roboti, ale lidé z masa a kostí, kteří podléhají různým vlivům, emocím, stresu, únavě nebo zdravotnímu stavu. Tyto faktory mají pak za následek nervozitu, impulzivnost, agresivnost, roztěkanost, našťvanost, jednání s přílišnou razancí, komunikaci se zvýšeným hlasem, neochotu a v některých případech až šikanu v podobě například kontrol zavazadlových prostorů, lékárníček apod. Takové projevy v chování a jednání čas od času způsobují komplikace a konflikty, které leckdy končí agresivitou ze strany přistižených řidičů, kteří neváhají fyzicky napadnout policisty. Někdy tyto nesprávně zvládnuté situace ovlivňují postoje naší veřejnosti. Aby těchto situací bylo co možná nejméně, vidím zde prostor pro zavedení některých opatření :

1. V důsledné přípravě na policejních školách a praktický nácvik všech variant.
2. V zavedení profesní etiky na všechny policejní školy.
3. V povinnosti policistů ve službě absolvovat školení a psychologické testy.
4. V nainstalování monitorovacího zařízení, které by zabránilo excesům, jak ze strany policistů, tak i občanů.
5. V důsledně prováděné kontrole ze strany nadřízených.

1.7 Komunikace

Profese policisty a každá jeho činnost je založena na komunikaci a jednání s lidmi. Komunikaci proto řadím mezi typické a základní činnosti, na které se dá hodně získat, ale také hodně ztratit. Policisté a občané se spolu vzájemně setkávají v nejrůznějších možných situacích. Většinu takových situací označujeme za běžné, při kterých občané potřebují naši pomoc a informace nebo chtějí podat trestní oznámení apod. V menším

měřítku se vyskytují situace, které můžeme charakterizovat jako konfliktní. A jak definovat komunikaci? Komunikaci máme rozumět jako procesu vzájemného předávání informací v sociálním kontaktu pomocí různých prostředků, zahrnující i sdílení, tj. prožívání a hodnocení této situace.¹⁴

Zdrojem konfliktů mohou být na jedné straně sami policisté a na straně druhé neslušně vystupující občané. Podle mého názoru může být zdrojem konfliktů u policistů prakticky cokoliv. Konflikty mohou vyvolávat momenty výkonné moci, sociální stereotyp o policii, frustrace, uniformovaný a ozbrojený policista, věk jednajících policistů, místo úředního jednání, nesprávná komunikace, přílišná horlivost, mladičká nerozvážnost, nezdořilost, neochota nebo zneužívání moci.¹⁵ Ze strany občanů vidím zdroje konfliktů především v jejich neslušném jednání a agresivním chování. Policisté jsou si vědomi těchto konfliktogenních faktorů, a proto si uvědomují při každém sociálním kontaktu a při každé komunikaci s občany svou roli a snaží se projevovat slušným a klidným dojmem, který koresponduje se společenskou etiketou a etickým kodexem. Myslím si, že ve většině situací se jedná ze strany policistů o profesionální přístup, při kterém komunikace plní pozitivní roli. Velmi dobrým příkladem profesionality a správné komunikace je jednání policistů s našimi seniory. Zpravidla si uvědomují, že senioři v mnoha případech reagují nevyzpytatelně. Proto se snaží přizpůsobit své jednání a jednají s nimi korektně, slušně, trpělivě, klidně a tolerantně. Při sociálním kontaktu si dávají pozor na jednoduchou a srozumitelnou řeč, co nejvíce vysvětlují a dávají seniorům čas na rozmyšlenou. I zde existují případy, kdy nesprávně zvolené jednání a komunikace vyvolá ostrý konflikt, jež má v důsledku fatální dopad na důvěru seniorů v policii. V mnoha případech se jedná o tykání, familiární projevy, netoleranci, neslušné a arogantní povýšené jednání směřující pouze proti společenské etiketě nebo etickému kodexu. I v takových případech hrají svou roli emoce, první dojem, nálada, stres, vnímání člověka, charakter, temperament, komunikační schopnosti, a mnohé další faktory.

K velice dobře zpracovaným tématům patří kapitoly L. Čírtkové věnované komunikaci se seniory. V textu najdeme mnoho užitečných rad, jak přizpůsobit jednání

14 srovnej Vágnerová, M.: Základy psychologie, Karolinum, Praha 2004, s.297

15 srovnej Čírtková, L.: Policejní psychologie, Aleš Čeněk, Plzeň 2006, s.232, 276 a 283

a chování policistů k přestárlým osobám, aby zůstal neporušen jejich dobrý vztah. Najdeme zde charakteristiku a podrobný popis jednotlivých obrazů stáří s důrazem na typické znaky, které se projevují v jejich chování.¹⁶ Přínos kapitol pojednávajících o komunikaci se seniory vidím v získání většího množství relevantních informací a prohloubení si znalostí, nicméně v praxi to mnoho policistů nevyužije a to z časového důvodu. V obecné rovině však mohu říci, že většina policistů chová ke stáří úctu a respekt a v duchu s těmito hodnotami přistupují a přizpůsobují své jednání. Abychom se vyvarovali zbytečným excesům řešení vidím v zavedení těchto opatření :

1. Vypracování metodiky, které by byl věnován prostor již v policejních školách.
2. Školení a odborné semináře z profesní etiky a psychologie.
3. Provádění kontrol ze strany nadřízených.

Shrnutí první části

V části této práce jsem se zmínil o transformaci totalitní policie v dnešní moderní demokratickou státní instituci, protože si myslím, že na totalitní policii nelze pozorovat nějaký vývoj, neboť zaujímá statický postoj. Teprve až na demokratické policii lze pozorovat určitý dynamický vývoja posun. Mohu tedy konstatovat, že dnešní policie se snaží plnit své poslání, být dobrou a opravdovou službou veřejnosti. Sami policisté jsou si vědomi svého poslání, a proto vše podřizují své profesi. Svým přístupem projevující se profesionalitou, korektností, ochotou si upevňují důvěru svých občanů. Najdou se však tací, kterým je cizí takový přístup a policii dělají spíše ostudu a špatné jméno.

Druhým zájmem se stala psychologická stránka osobnosti policisty a faktory, které ovlivňují podle mého názoru chování a jednání, Psychologická stránka a faktory pak mohou v konečném důsledku sehrát důležitou roli při zvládnání běžných i krizových situacích. Psychologická stránka osobnosti, její dynamická část je zde prezentovaná temperamentem, charakterem, rysy a schopnostmi, které ovlivňují samotné chování a jednání policistů. Dalšími velice podstatnými faktory, které k tomu přispívají řadím

¹⁶ srovnej Čírtková, L.: Policejní psychologie, Aleš Čeněk, Plzeň 2006, s.270, 271 a 272

prostředí, bezprostřední okolnosti, společenský tlak, emoce, myšlení, vnímání, zkušenosti, vědomosti, náladu, stres nebo zdravotní stav. Závěrem lze říci, že na každého policistu, ale i na každého z nás působí velké množství jak psychických, tak i sociálních projevů, které se navzájem nevyklučují, ale vzájemně spolu kooperují, prolínají se a podmiňují. Žádný z uvedených faktorů nepůsobí samostatně, ale vždy v určitém souboru.

2. POSTAVENÍ POLICISTY VE VZTAHU K ETICKÉMU KODEXU PČR

2.1 Profesní etika a etický kodex

V této kapitole se věnuji oblastem policejní činnosti, které souvisejí s profesní etikou. Centrem mého zájmu je etický kodex, naplňování a dodržování jejich hodnot samotnými policisty. Než-li přistoupím k meritum věci, myslím si, že by nebylo na škodu připomenout základní pojmy, které se vztahují k etice, profesní etice nebo etickému kodexu. Jak tedy definovat etiku? Etiku definujeme jako filozofickou vědu o správném způsobu života, který vychází z racionálních přístupů. Jejím hlavním úkolem je najít nebo zdůvodnit společné a obecné základy, na nichž morálka stojí.¹⁷

Dalším neméně důležitým pojmem je z hlediska práce profesní etika. Tento obor lidské činnosti nepatří mezi nová témata 21. století., ale je znám od nepaměti. V některých obdobích minulosti byla profesní etika velmi žádaná, pak ale existovala a jsou známa i období, která profesní etiku zatracovala. 20. a 21. století je charakteristické velkým rozkvětem profesní etiky a stává se velmi žádaným artiklem. Žádaným artiklem zejména ze strany státních institucí, ale i soukromého sektoru. Záměr a cíl všech zaměstnavatelů vidím především v úpravě a regulaci chování, které mají zvýšit profesionalitu, úctu a respekt svých zaměstnanců k občanům a upevnit dobré vztahy na pracovišti.

A jak definovat profesní etiku? Profesní etika je soustava vybraných hodnot, norem, principů a povinností, jejichž posláním je přispívat v dané profesi k formování žádoucího typu jednání.¹⁸ Záleží však na samotné společnosti, jež rozhoduje o bytí či nebytí profesní etiky. Má-li společnost eminentní zájem o dobrou pověst určitých druhů profesí jakými jsou lékaři, advokáti, kněží, policisté nebo zaměstnanci ve veřejné správě a chtějí si nadále uchovat důvěru občanů, tak jí prakticky nic jiného nezbyvá než profesní etiku

¹⁷ srovnej Jankovský, J.: Etika pro pomáhající profese, TRITON, Praha 2003, s.22

¹⁸ srovnej Herzogová, Z.: Základy filosofie a profesní etiky, PA ČR, Praha 1997, s.102

tolerovat a respektovat. Pozitivním prvkem každé profesní činnosti je její regulovanost prostřednictvím právních norem. U povolání a profese policisty toto pravidlo platí dvojnásob.

Profesní etiku policisty bych vyjádřil slovy Z.Herzogové, která ji interpretuje asi takto : „*Jednej vždy tak, aby morální zásady tvého jednání mohly sloužit jako obecné normy chování všech lidí a nepohlížej nikdy na spoluobčany jako na pouhý prostředek k dosažení tvých cílů, ale vždy jako na hlavní účel tvého jednání.*“¹⁹

Základem každé profesní etiky většinou bývá etický kodex. Etický kodex bych charakterizoval jako vnitřní předpis, který se nenásilným a pozitivním způsobem snaží ovlivňovat chování a jednání lidí. Pro všechny etické kodexy je charakteristický jejich normativní charakter, který se v průběhu dějin proměňuje a je jedno zda hovoříme o celospolečenském etickém kodexu nebo jeho jiných formách jakým je např. profesní kodex.²⁰ Nejstarším etickým kodexem je podle mého názoru doposud existující „*Desatero přikázání*“. Otázkou zůstává, zda tento nejstarší a rigidní kodex je poplatný v dnešní době a dokáže plnit funkce, které kdysi plnil. Jestliže porovnáme Desatero se současným stavem, musím říci, že neexistuje jednoznačná odpověď. Některá ustanovení jsou již zastaralá, ale některá jsou poplatná i dnes. K dnes platným přikázání bych zařadil přikázání „*nezabiješ*“ nebo „*nepokradeš*“. První z uvedených přikázání chrání život a druhé chrání náš soukromý majetek. Na uvedených příkladech jsem chtěl ukázat jejich nejvyšší poplatnost a to i v dnešní době. Současnost se vyznačuje nepřeborným množstvím etických kodexů, které se vzájemně liší zejména svým subjektem, kterému jsou určeny. Existují vedle sebe profesní kodexy lékařů, právníků, policistů nebo státních zaměstnanců, odvětvové kodexy určené zaměstnancům v bankovním sektoru anebo podnikové kodexy.²¹ Účel každého profesního kodexu vidím v regulaci chování a v určení priorit, kdy u profesí lékařů, právníků a policistů má být veřejný zájem nad zájmem soukromým. Do jisté míry slouží jako protikorupční prostředek, který se snaží alespoň z části zabránit neprofesionalitě, neslušnosti a korupci.

19 Herzogová, Z.: Policejní etika v dokumentech, PA ČR, Praha 2000, s.8

20 srovnej Herzogová, Z.: Základy filosofie a profesní etiky, PA ČR, Praha 1997, s.104

21 srovnej Janotová, H a kolektiv: Profesní etika, Eurolex Bohemia s.r.o., Praha 2005, s.19

Profesní etika a etický kodex podle mého názoru nejsou dnes a denně řešeny a není jim ani věnována žádná speciální pozornost. Jejich aktuálnost a intenzita přichází teprve v době, kdy se dozvídáme z médií a tisku o závažných a méně závažných pochybení jak ze strany policistů, lékařů tak i třeba politiků. Na první straně novin tak občas můžeme číst palcové titulky „policista na občana křičel“ apod.

2.2 Cíle a základní hodnoty policistů ČR

Cílem policistů ČR je chránit společnost, být službou veřejnosti a zároveň i být dobrými partnery jak pro občany, tak i státní, nestátní a zájmové organizace. Práce, kterou vykonávají činí činit svědomitě, s úctou a respektem. Snaží se dodržovat právní normy, uplatňují rovný a nestranný způsob, který by nepoškodil nikoho z nás. Pro policisty se nejvyššími hodnotami staly profesionalita, služba, práva a svobody občana zaručené Ústavou ČR a Listinou základních práv a svobod.

Primární úkol policistů vidím v ochraně společnosti, její bezpečnosti, zajištění a udržení pořádku. Policisté se snaží svěřené úkoly prosazovat účinně a v mezích zákona. Při prosazování zákonů používá pokud možno přiměřených prostředků. Policisté jsou vybaveni pravomocí použít sílu, ta je však používána velmi uváženě a jen v případech, kdy již byly vyčerpány všechny nenásilné možnosti řešení. Donucovací prostředky jsou podle mého názoru používány v souladu se zákonem a pokud dojde již k nějakému porušení, je velmi tvrdě trestáno. Již k tradičním a nejvyšším úkolům patří prevence, odhalování trestných činnů a jejich pachatelů, což v konečném důsledku má vliv na důvěru a dobrou pověst. Právě zmiňovaná důvěra je důležitá pro celkovou činnost policie a její nekonečný boj s kriminalitou. Bez důvěry a pomoci občanů by byly kroky policie vždy nejisté a těžkopádné. Toho všeho jsou si policisté moc dobře vědomi, a proto se jejich základními hodnotami staly profesionalita, nestrannost, odpovědnost, ohleduplnost, bezúhonnost, plnění základních povinností a mnoho dalších.²²

22 srovnej RPP č.1/2005 Etický kodex policie České republiky

2.3 Profesionalita a výkon povinností

Co si pod pojmem profesionalita představit? Profesionalitu chápu jako důležitou vlastnost a schopnost, která je nezbytná pro výkon každé profese. Profese, kde zájmy společnosti stojí nad zájmy osobními. Profesionalita pro mě znamená, že policisté přesně ví, jak má svou práci vykonávat, jaké mají úkoly, co je jejich posláním. Přesně ví, jak to mají dělat, aby nedošlo k narušení důvěry. Profesionalitu policistů vidím v jejich přístupu, v riziku, které denně podstupují. V jejich rozumnosti, uvážlivosti, svědomitosti, zásadovosti a sebevědomí. Dokáží přiznat chyby a být za ně odpovědní. Při jednání a komunikaci s lidmi vystupují korektně a slušně a pomáhají všem, kteří to potřebují. Pro své okolí jsou autoritami, které jdou příkladem všem, dbají jak o svůj zevnějšek tak i o svou profesní čest. Považují se za naše ochránce, kterým není nic cizí, chrání naše práva a neprojevují se jako poručníci nebo tyraní.

S profesionálním přístupem se můžeme setkat snad v každé situaci, kdy dochází k sociálnímu kontaktu policistů a občanů a to jak v běžných, tak i krizových situacích. Běžné situace charakterizujeme jako situace, kdy občané přicházejí nahlásit krádeže, podávají trestní oznámení nebo chtějí jen pomoc a radu. Profesionalita se zde objevuje v podobě slušného, korektního, vstřícného a velice taktního chování. V krizových situacích je dokazována odvahou, nebojácností, připraveností, odhodlaností za každou cenu nasadit svůj život a to bez jakéhokoliv ocenění nebo nároku na odměnu. Jsou tak známy případy, kdy policisté zachrání život tonoucím lidem, svými zdravotnickými znalostmi a rychlostí zachrání lidské životy při dopravních nehodách, při požárech, při domácím násilí, při hromadných neštěstí apod.

Ovšem najdou se i případy, které signalizují pravý opak a policisté profesionálně selhávají. Podle mého názoru jde o velice malé procento případů a většina se jich stane v běžných situacích, kdy od nás občan potřebuje pomoc, radu, chce nahlásit trestnou činnost (krádeže, vloupání do sklepů apod.) a potřebuje celou věc co nejdříve vyřešit. Jednání policistů v 90% je v rozporu právě s etickým kodexem. Ke klasickým případům bych zařadil oprávnění policistů při prokazování totožnosti nebo oprávnění požadovat

vysvětlení. Policisté znají přesný postup při prokazování totožnosti, ale někteří nedbají zásad a jasně stanoveného postupu a dopustí se prohřešku v podobě nezdravení, občany zastavují hlasitým pokřikováním, někteří z nich kouří, žvýkají, poslouchají na diskmanenech muziku. Mezi velmi časté prohřešky proti společenské etiketě jsou jejich špinavé uniformy, neustrojenost v podobě rozdílného ústrojního oblečení, ruce v kapsách nebo dosti známé familiární projevy.

K porušení profesionálního přístupu dochází podle mého názoru velmi zřídka a pokud již k nějakému zaváhání dojde, jedná se vždy o lehčí formy, které směřují pouze proti společenské etiketě a etickému kodexu. Jako možná řešení, která by snížila počet excesů bych navrhnul, aby byly prováděny školení se zaměřením na společensko a profesní etiketu. Dále bych doporučoval praktický nácvik situací již na středních policejních školách a provádění kontrol ze strany nadřízených.

Policisté jsou zástupci moci výkonné, z čehož jim plynou povinnosti konat svou práci v souladu a pouze v mezích zákona. K neodmyslitelným hodnotám, které policisté chrání patří nejvyšší lidské hodnoty, kterými jsou život, zdraví, právo a svoboda. Pro mě a naši společnost mají tyto hodnoty nevyčíslitelnou cenu, proto je nelze koupit ani prodat.

Povinnosti každého policisty jsou upraveny zákonem, mezinárodními dokumenty typu jakou je *Deklarace o policii* nebo jsou upraveny jednotlivými nařízeními ministra vnitra. Mezi základní prameny, které upravují základní povinnosti policisty patří *zákon o policii č.283/91 Sb. zákon o služebním poměru 186/92* a od 1.ledna 2007 to bude *zákon 361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů* a dále nařízení ministra vnitra, kterým se upravují pravidla v chování a zdravení v Policii ČR a samozřejmě *etický kodex Policie ČR, který je přílohou RPP č.1/2005*.

Základní povinností každého jednoho policisty je služba veřejnosti, která stojí na pomyslném žebříčku hodnot na prvním místě. Služba veřejnosti v sobě zahrnuje na jedné straně profesionalitu, slušnost, korektnost, toleranci, vstřícnost a na straně druhé úkoly, které jsou jí dané společností. Každému z nás se snaží zajistit právo na spravedlnost, svobodu a rovnost a to způsobem, který by nenadržoval

ani nezvýhodňoval jednoho před druhým. K plnění povinností přistupují s rozmyslem, svědomitě a úkoly se snaží plnit ochotně, důsledně a se vši vážností a respektem, ale i tady se můžeme setkat s porušením povinností. Některá provinění bych hodnotil jako lehčí formu, které jsou namířena proti etickému kodexu, jen malé procento by podle mého názoru spadalo do těžších forem spadajících již pod trestné činy zneužití pravomoci veřejného činitele apod. Mezi lehčí formy bych zařadil zapomenutí napsat služební, úřední záznamy na použití služebních zbraní nebo donucovacích prostředků. K neméně závažným případům pochybení bych přiřadil přestupky v silniční dopravě, které se projevují zejména v nepřipoutání se bezpečnostními pásy, nevěnují se řízení, za jízdy telefonují, kouří ve služebních místnostech nebo je čas od času spatříme pospávat ve služebních vozidlech. Do této kategorie zajisté patří i občasné porušení mlčenlivosti. Někteří policisté sami upozorňují na místa měřená radarem, občas zapomínají na povinná sdělení týkající se vyšetřování případů, do stejné kategorie bude podle mého názoru spadat i otázka řešení případů domácího násilí, které se v současné době stalo ožehavým tématem. Policistům vyplývají totiž ze zákona o policii určité povinnosti. Mezi ně bych zařadil naše občanské právo, „*právo obrátit se na policistu a policejní útvary se žádostí o pomoc v rozsahu své působnosti*“.²³ Zákon policistům v takových případech (domácí násilí apod.) velí, aby zasáhli v okamžiku, kdy došlo k útoku nebo jestliže mají policisté důvodnou obavu, že vzhledem k vyhrožování, zastrašování k takovému jednání dojde. Realita je však odlišná a k zásahu v mnoha případech vůbec nedojde a to z důvodu jejich obavy z porušení ústavních práv a svobod a napadení jsou odkázáni na občansko právní spor. Otázka domácího násilí a postupů policistů je podle mého názoru vyřešena novelou trestního zákona, která umožňuje policistům vykázat násilníka až na 10 dní a pokud i tato doba stačit nebude, je možné tuto dobu prodloužit až na 1 rok. Otázkou však zůstává, zda se existují účinné mechanismy, které by již v zárodku zabránily případnému zneužití ze strany napadených, kteří se snaží druhého zbavit, ať už z jakéhokoliv důvodu. I tyto lehčí provinění mají negativní dopad na důvěru a to z prostého důvodu, že porušení povinností se bezprostředně dotýká samotného občana. Tak, aby nedocházelo ke zbytečným prohřeškům a proviněním ze strany policistů, měla by policie jako celek přijmout taková opatření, které by v konečném důsledku vedly k eliminaci problémů. Možná řešení, které by vedly

23 srovnej Herzogová, Z.: *Základy filosofie a profesní etiky*, PA ČR, Praha 1997, s.118

ke zlepšení situace, spatřuji v zavedení těchto návrhů :

1. Zavedení předmětu profesní etika do všech středních policejních škol.
2. Praktický nácvik situací.
3. Povinná školení a stáže, tak aby docházelo k prohlubování vědomostí u specifických problematik.
4. Provádění důsledné kontroly ze strany nadřízených a správné uplatňování kázeňských odměn a trestů.

2.4 Bezúhonnost, korupce a střet zájmu

Všichni slovo bezúhonnost znají, používají, ale asi málokdo z nás zná jeho přesný význam. Co to tedy ona „bezúhonnost“ vlastně znamená? Bezúhonným občanem se pro účely policie rozumí „*občan, který nebyl v posledních 10 letech pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin s horní hranicí trestní sazby odnětí svobody nepřevyšující 2 roky,*“ definice je velice komplikovaně vysvětlována § 14 nového zákona č.361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.²⁴ Z mého hlediska se jedná o velice složitou a zbytečně komplikovanou definici. Já za bezúhonného člověka považuji takového, který nespáchal žádný trestný čin ani žádný úmyslný přestupek, a nebyl nikdy žádným způsobem potrestán. Velice pěkně vysvětluje bezúhonnost ve své knize Z. Herzogová, která říká : „*Policista nesmí podlehnout úplatkářství a angažovat se v korupci, ani nesmí tyto protizákonné činy tolerovat u jiných policistů.*“²⁵ Z uvedeného vyplývá, že policisté nesmí získat žádným svým jednáním nebo nekonáním neoprávněný prospěch. Je jim zakázáno brání darů, produktů, služeb či peněz. Za nepřípustné se považují jejich sliby nebo výhody, které pramení z jejich profese. Policisté jsou zaměstnanci státu a za odvedenou práci jsou zaplacení. Jednají policisté opravdu tak, jak o tom píše Z. Herzogová? Jestliže porovnáím realitu každého dne a jasně danou teorii, dojdou k závěru, že jsou policisté každý den vystaveni velice stresujícím a konfliktním situacím, jejichž hlavním jmenovatelem jsou nabízené úplatky, sliby či dary. Ve většině případů obstojí na jedničku, protože jsou si vědomi svého poslání

²⁴ Zákon č.361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků ozbrojených sborů

²⁵ Herzogová, Z.: Základy filosofie a profesní etiky, PA ČR, Praha 1997, s.114

a neslučitelností takového jednání, čímž si zachovají svou tvář a čest. Hlavní důvod však vidím ve ztrátě ideálů, ideí, všeho, s čím dlouhá léta bojovali, a v co věřili, včetně ztráty jejich práce, kterou mají rádi a bez které mnozí nevydrží. Pokud se již s korupcí setkají jednají především v souladu se zákonem a etickým kodexem. Korupční prostředky se vši razantností odmítají a dotyčné osoby obviňují z uplácení. Někteří se však těmto nástrahám neubrání a čas od času se setkáme s korupčním jednáním samotných policistů. Za korupční situace považuji ty, které bezprostředně souvisejí se závažnou úmyslnou trestnou činností, s důvěrnými informacemi nebo se jedná o situace, kde dochází k bezprostřednímu kontaktu občanů s policisty. Mohou to být různé činnosti spojené s písemnou agendou, nebo takovou situací mohou být dopravně bezpečnostní akce apod. Policisté občas zapomenou, že jsou již státem placeni a při vyřizování věcí sem tam nějaký ten prezent (v podobě kávy nebo čokolády) vezmou. Podle různých statistik a anket občanů je největším korupčním místem u Policie ČR, dopravní policie, a je jedno zda dohlíží na silniční provoz nebo se věnují dopravním nehodám. Tito policisté podlehnou nástrahám a přijmou pozvání do restaurací, vezmou propagační materiály nebo vstupenky na VIP akce apod. Podle mého názoru se jedná o činnost, kterou lze velice snadno odstranit, ale problém vidím v nejzávažnější korupci, která se čas od času objeví a policisté selhávají a jako prezenty přijímají peníze nebo spotřební zboží velké hodnoty. Mezi nejzávažnější případy bych zařadil prorůstání organizovaného zločinu do řad policie, kam bezesporu patří nám dobře známý zločinecký gang D.Berdycha. Elitní policisté se zde podíleli na únosech, mařili vyšetřování apod. Případů nejzávažnější korupce však existuje velice málo a v mnoha případech se jedná o selhání jedince.

A jaké motivy spátrují v takovém jednání? Myslím si, že v mnoha případech sehrají roli lehce vydělané peníze, složitá finanční situace policistů a jejich rodin. Podle mého názoru může být jistým důvodem i jejich nerozumnost v počtu uzavřených spotřebitelských úvěrů a neschopností splácet. Na vině však mohou být i jeho charakterové, morální a mravní vlastnosti. I když korupce není častým jevem pokládám ji za závažné porušení etického kodexu a v některých případech i za porušení zákona. Jako jistá řešení, která by pomohla ke snížení korupce tu vidím v těchto aspektech :

1. V celkovém úbytku agendy, tak aby se snížila již tak obrovská byrokracie.

2. V zjednodušení a podstatném snížení právních norem.
3. V zavedení monitorovacích zařízení, které by zaznamenávaly všechny události.
4. V povinných školení zaměřených na profesní etiku a psychologii.
5. V zavedení kariérního řádu a motivačních odměn.
6. Ve větší kontrole ze strany nadřízených.

2.5 Použití donucovacích prostředků

Policisté při výkonu služby plní mnoho úkolů, přičemž jejich základním úkolem z pohledu občanů je jejich služba veřejnosti, s kterou velice úzce souvisí již několikrát zmiňovaná ochrana veřejného pořádku. Policisté v demokratickém státě jsou vybaveni určitými pravomocemi, které jim zaručují použít donucovacích prostředků, popřípadě omezit výkon práv občanů na dobu nezbytně nutnou. Policisté těchto prostředků využívají pouze v mezích zákona. Použití donucovacích prostředků je taxativně uvedeno a upraveno zákonem o policii 283/91 Sb. v § 38 a následujících paragrafech. Samotný etický kodex obsahuje i toto ustanovení, které říká, že „*používat donucovacích prostředků lze pouze v souladu se zákonem; nikdy nezacházet s žádnou osobou krutě, nehumánně či ponižujícím způsobem.*“²⁶ Výběr a použití donucovacích prostředků není nijak upraveno, a tak záleží pouze na rozhodnutí a dobrém úsudku zasahujících policistů, který z prostředků použijí, a jak jej použijí. Použití má i svá přesně definovaná omezení, které jim nedovolují takových prostředků užít. Jedná se o případy zásahu proti přestárlym osobám, těhotným ženám nebo proti dětem. Za žádných okolností by neměli používat nadbytečnou sílu nebo dokonce násilí. Z. Herzogová ve své knize k donucovacím prostředkům uvádí toto, cituji : „*Prostředků použít jen na základě zákona v zájmu ochrany bezpečnosti osob, majetku, přitom by měl dbát na důstojnost osoby, tak, aby se nedopustil krutého, degradujícího nebo nelidského zacházení.*“²⁷

Pokud porovnáám používání donucovacích prostředků podle toho jak uvádí litera zákona, etický kodex nebo Z. Herzogové, myslím si, že v mnoha případech je použito donucovacích prostředků v souladu jak ze zákonem, tak i etickým kodexem. Nejvíce

26 RPP Č.1/2005 Etický kodex policie ČR

27 srovnej Herzogová, Z.: Základy filosofie a profesní etiky, PA ČR, Praha 1997, s.114

donucovacích prostředků je použito při zásazích proti opilcům, fanouškům sportovních nebo kulturních událostí. Proti lidem, kteří propagují rasismus, fašismus, anarchii, xenofobii nebo se snaží potlačovat práva a svobody nás všech. Stávají se však situace, kdy dojde na straně policistů k pochybením a donucovací prostředky jsou použity v rozporu s jednotlivými ustanoveními.

Používání donucovacích prostředků probíhá jak podle ustanovení etického kodexu, tak i dokonce podle samotného zákona. V případech, kdy došlo k použití donucovacích prostředků, bylo jejich použití vyhodnoceno vnitřními vyšetřovacími orgány jako oprávněné a v souladu se zákonem a jako důvody byly uvedeny ochrana osob i své vlastní, ochrana soukromého majetku nebo nastolení pořádku tam, kde byl porušen. Policisté při zásazích přesně dodržují postup a jednání tak, aby se co nejvíce vyvarovali nelidského a násilného zacházení. Vždy volí takový prostředek, který by nedegradoval člověka, a pokud dojde ke zranění snaží se o okamžitou pomoc. Nejednoznačnou událostí, která se vyznačovala jak správně použitými prostředky, tak i opakem byla v loni pořádaná technopárty pod názvem „Czechtek“, kde samozřejmě došlo i k excesům a donucovací prostředky byly použity v rozporu s etickým kodexem. Nejčastějšími prohřešky spadající do této oblasti jsou v podobě špatného výběru donucovacích prostředků, v nadbytečnosti síly, v občasném opomenutí vyzvat osobu, proti níž zákrok směřuje a také v opomenutí poskytnout první pomoc, pokud došlo ke zranění. Velmi častým problémem je použití pout, kdy dochází ke zranění a krvácení a policisté zapomínají na poskytnutí první pomoci a zapomínají na sepsání úředního záznamu. Možná řešení vidím v těchto aspektech :

1. Zpřísnění přijímacího řízení pro nové policisty.
2. Zavedení povinných konzultací s policejním psychologem.
3. Praktický nácvik situací pod vedením jak psychologů, tak i pedagogů.
4. Povinná školení z profesní etiky a lepší kontrola podřízených a plnění úkolů.

2.6 Dodržování zákona a odpovědnost

Profesionalita a kvalita jednotlivých policistů se projevuje v jejich přístupu k práci,

v plnění svěřených úkolů a v jejich dodržování zákonů. Samotné dodržování zákonů má občas i svá úskalí a policisté vědomky či nevědomky zákon nedodržují. Největším problémem, kde dochází k mnoha porušením jsou podle mého názoru přestupky na úseku dopravy. Mnohdy si ani sami neuvědomují, že jsou neustále pod drobnohledem občanů, a tak je můžeme vidávat na přechodech pro chodce, v zákazových místech, při jízdě ve služebních vozidlech zpravidla nepoužívají bezpečnostní pásy, nevěnují se řízení, za jízdy telefonují apod. Další velkou neřestí je nedodržování rychlostních limitů, zneužívání výstražných světel na křižovatkách, je to velmi patrné zvláště ve velkých městech, kde se spoléhají na anonimitu. Nedodržují zákazy týkající se kouření, konzumují jídlo na místech, kde je to nevhodné, v sociálním kontaktu s občany žvýkají, nedodržují předepsanou ustrojenost nebo uniformy mají špinavé apod. Někteří nedbají vnitřních předpisů stanovující např. délku vlasů či nošení náušnic ve službě atd. Podle mého názoru však situace není nijak zvlášť kritická, vždy se jedná o pochybení jen jednotlivých policistů. Ti by si měli uvědomit, že jejich vystupování je neustále monitorováno a sebemenší prohřešky jsou okamžitě občany registrovány. Neměli by zapomínat, že důvěra občanů v policii nebyla vytvořena za jeden večer, ale jedná se o dlouhodobý proces a každé takové zaváhání může přinést negativní důsledky.

Každý, kdo se prohřeší nejen proti zákonu, ale i etickému kodexu, by měl umět uznat svou chybu a přijmout adekvátní trest za svá pochybení. Pro většinu je takové jednání samozřejmostí a svou odpovědnost v žádném případě neskrývají a nesvalují na druhé. Každý z nich je připraven nést důsledky za svá pochybení. Pravdou je, že spáchané přestupky policistů jsou daleko více trestány než přestupky „obyčejných“ lidí. Vezměme si situaci, kdy policisté i občané spáchají stejný dopravní přestupek. Všichni přiznají svou chybu. V případě občanů jsou dopravní přestupky řešeny podle zákona a to buď domluvou nebo pokutou do určité finanční výše. Ale policisté? Spáchané dopravní přestupky jsou okamžitě oznámeny vedoucím, kteří volí buď domluvu formou důtky nebo zvolí horší trest a srazí jim určitá procenta z platu na několik měsíců, což v konečném důsledku mnohdy znamená i několika tisícovou pokutu. V závažných případech týkající se řízení vozidla pod vlivem návykové látky jsou policisté okamžitě propuštěni ze služebního poměru, ale občané z pracovního poměru propuštěni nejsou. K příkladům správného přístupu k vyvození odpovědnosti a přijmutí adekvátního trestu

bych zařadil aféru kolem uprchlého Radovana Krejčíře, zásah policisty Čermáka proti Kateřině Jacques nebo nám nechvalně známý dopravní prohřešek samotného policejního prezidenta. Pokud odbočím, tak v případě Kateřiny Jacques si nejsem zcela jist, zda postup policie a našich politiků byl adekvátní dané situaci. Neměli spíše setrvat na výrok soudu? V našem právním demokratickém státě se mohou k otázkám viny a trestu vyslovovat pouze Soudy ČR. Nebyla v takovém případě porušena práva jiného člověka? Jakou odpovědnost nesla samotná Kateřina Jacques?

Z mého pohledu mají policisté snahu zákony dodržovat, protože přesně ví, jaký trest by je čekal za jejich selhání a jaká paradoxní situace by nastala, kdyby moralizovali ostatní a sami to nedodržovali. Čas od času dojde k případům porušení, ale aby takovým situacím docházelo jen v minimu případech, navrhuji bych jako možná řešení :

1. Provést metodiku a stanovit jasný postup policistů.
2. Důsledná kontrola nadřízených.
3. Udělení pravomocí, které by mohly znamenat zákaz řízení po určitou zákonem stanovenou dobu.
4. Zařazení profesní etiky, společenské etikety do povinných přednášek.

2.7 Policista a informace

Policisté přicházejí ve službě do styku s různými informacemi. Mnohdy se seznamují i s takovými informacemi, které zpravidla bývají označené určitým stupněm utajení, které v žádném případě nejsou určeny veřejnosti. Etický kodex ve svém ustanovení říká : „*zachovávat mlčenlivost o informacích zjištěných při služební činnosti*“.²⁸ Takto podanou větu bych tlumočil slovy Z. Herzogové, která k tomu uvádí : „*Cokoliv policista vidí, slyší, nebo pozná, co má důvěrný charakter, by měl držet v tajnosti, pokud to výkon služby nebo zákonné opatření nebude vyžadovat jinak*“.²⁹ Jestliže na straně jedné porovnáme etický kodex a na straně druhé zákon o policii dojdou k závěru, že ustanovení v etickém kodexu slouží pouze jako jakési vodítko, které

28 RPP Č.1/2005 Etický kodex policie ČR

29 Herzogová, Z.: Základy filosofie a profesní etiky, PA ČR, Praha 1997, s.114

doporučuje jak zacházet s takovými informacemi, kdežto zákon jasně přikazuje policistům zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které jsou důležité pro další vyšetřování nebo rozhodnutí o dané věci. A tyto informace musí být utajeny před nepovolanými osobami.³⁰

Ti, kdo se seznamují s informacemi určitého stupně utajení velice dobře znají postup, jak s těmito informacemi zacházet. A jaké to mohou být informace? Podle mého názoru jde především o takové, které se týkají vyšetřovaných případů, ale mohou to být různé archivy, kam se ukládají písemné dokumenty, a které by ohrožovaly nasazené agenty nebo ohrožovaly samotnou bezpečnost státu. K takovým informacím bych zařadil i CD a DVD nosiče, které obsahují citlivé informace týkající se např. připravovaných teroristických útoků apod. K této kategorie bych zařadil i soudem povolené odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu, používání “informátorů” nebo použití technických a jiných prostředků sloužící k získávání důležitých operativně pátracích informací.

Informace ohrožující nějakým způsobem bezpečnost osob nebo státu jsou velice dobře chráněny před nepovolanými osobami jak ze strany samotných policistů, tak již dnešním moderním počítačovým systémem. Sami policisté dbají o to, aby neporušili za žádných okolností *princip zákonnosti*, který jim velí například udržovat informace v neměnném stavu, aby mohly být použity dalšími státními institucemi. Policie disponuje mnohými zabezpečovacími systémy, které zabraňují a snižují rizika úniku informací na minimum. V rámci zvýšené bezpečnosti existují místnosti určené pro určité stupně utajení se speciálně zabezpečenými počítači. Jsou známy různé bezpečnostní zóny, kam mají přístup pouze prověřeni policisté. To podle mého názoru jsou důvody, proč nedochází k velkému úniku informací. Přes i tato zabezpečení čas od času nějaká informace unikne, ale jedné se o pouze běžně dostupné informace, které nemají nic společného s bezpečností státu a jejich občanů, ale týkají se spíše dopravních akcí anebo informací vycházejících z porad a mající ráz finanční apod. Téměř v každém takovém případě je na vině lidský faktor. Z mého hlediska by takovými faktory mohly být a dokonce i jistou roli sehrát charakterové a morální vlastnosti člověka. Dalšími motivy sehrávající určitou roli mohou být pocity méněcennosti v kolektivu, pocity být středem

30 Zákon č.283/1991 Sb., o Policii České republiky, §52, Praha 2006, s.70

pozornosti. K nejzávažnějším motivům však řadím peníze, které již vybočují s porušení etického kodexu, ale již svou podstatou jsou namířeny proti zákonům. Tak, abychom co nejvíce předešli a zabránili možným excesům vidím řešení v zavedení těchto opatření :

1. Povinná školení všech policistů z profesní etiky.
2. Důslednost kontrol nadřízených.
3. Finanční ohodnocení.
4. Povinná psychologická vyšetření na všechny stupně utajení.

2.8 Profesionální prostředí a policista

Policisté při plnění úkolů v mnoha případech spolupracují i s dalšími státními institucemi jakými jsou obecní či krajské úřady, celní správy, městské policie, hasičské záchranné systémy, finanční úřady, zpravodajská služby, občanská zájmová sdružení a mezinárodní instituce. Cílem jejich spolupráce a součinnosti je, aby co možná nejpřesněji a neúčinněji zasáhli cíl svého několika měsíčního snažení. Nejedná se jen o situace související s trestnou činností, ale mohou to být běžné situace nebo takové, které nazýváme krizovými situacemi. Zpravidla se jedná o hromadné dopravní nehody nebo případy nalezení většího množství životu nebezpečných chemických látek apod. Způsobů, jak lze spolupráci začít existuje celá řada od telefonních hovorů, přes služební korespondenci až po společný zásah na místě krizových situací. Tak, aby spolupráce byla co možná neúčinnější, volí policisté perfektně zvládnuté techniky, za které považují přátelskou komunikaci, slušné, korektní a profesionální vystupování, které má za následek jejich spolupráci. Vyhýbají se jakékoliv kritice nebo neslušnému jednání, které by znamenalo vážné komplikace při řešení a v podstatě jsou schopni podřídit se všemu. Občasné problémy ve spolupráci nebo při součinnosti vidím v několika aspektech. První problém vidím v rivalitě některých složek řídicí se heslem “vítěz bere vše“. Druhý problém spatřuji v neochotě, pozdržování a zatajování informací jak samotnými policisty, tak právě i součinnostními složkami.

Policie sice má velice složitou strukturu s přesně danou hierarchií, ale policisté

a občanští zaměstnanci mají přesně stanovená místa a postavení, z kterých jim plynou určité organizací dané úkoly. Vzhledem k její složitosti se policie může pyšnit svou funkčností, flexibilitou, podmínkami, kterými nedisponuje snad žádná státní organizace. I v této instituci najdeme protichůdné názory, polemiky a problémy, ale právě tyto věci dělají s policie demokratickou instituci, kde každý má právo na svůj názor. Svobodné názory, přátelské vztahy mezi kolegy a nadřízenými sehrávají významnou roli při plnění svěřených úkolů a při stmelování celé policie. Vztahy mezi policisty patří k základním pilířům, na kterých je Policie ČR postavena. Na základě pozorování a vzájemného porovnávání bych tyto vztahy charakterizoval jako přátelské, kolegiální, profesionální, slušné, vstřícné a zdvořilé, které vycházejí ze vzájemné úcty a respektu, opírající se o společenskou etiketu, dobré vychování a přátelskou komunikaci a pomoc. Nastanou-li jakékoliv problémy kooperují a snaží se jeden druhému pomoci. Kolegiální vztahy jsou mnohdy vystaveny velkým tlakům a někdy se vyskytne nějaký ten problém, jejichž příčiny spatřuji v názorových odlišnostech, v nepříjemných kritikách dopadající na špatné plnění svěřených úkolů, v občasných hádkách a pomluvách. Do jisté míry spatřuji také problém v generačních rozdílech, protože služebně mladší policisté jsou dravější, nebojácní a vzdělanější v oblasti nových technologií a starší policisté velmi často bývají terčem vtipů a kritiky.

Vztahy nadřízený versus podřízený lze charakterizovat velice podobně jako vztahy mezi kolegy a to jako vztahy profesionální, přátelské uplatňující se vzájemná úcta a respekt, slušnost a korektnost, kde jsou podřízení bráni jako rovnocenní partneři. Většina nadřízených splňuje ta nejvyšší kritéria daná pro vedoucí funkce. Vystupují jako přirozené a charismatické autority, které se vyznačují především lidským přístupem a vstřícností řešit jakékoliv služební i mimoslužební problémy. Nejvyšší kritéria jsou podložena vysokou odborností, znalostmi a výbornými manažerskými schopnostmi. Právě vynikající manažerské schopnosti mnohdy stojí za novými policejními služebnami, za novými technologickými zařízeními či za potřebnými služebními pomůckami, které policisté potřebují pro výkon své profese. Problémy se však najdou i v těchto vztazích a jedná se o takové případy, kdy se nadřízení chovají ke svým podřízeným neslušně, nekorektně, rovnost a přátelský tón je jim cizí. Komunikují s podřízenými autoritářsky a z pozice moci. Najdou se i tací o nichž můžeme říci, že jsou špatnými manažery,

protože nedokáží zajistit potřebná vybavení a policisté si musí kupovat věci za své. Souhlasím se Z. Kovaříkem zabývající se problémy vztahu policistů ke službě, a který uvádí podle vyjádření samotných policistů kladné a záporné stránky nadřízených. Za největší klady podle Z. Kovaříka označili policisté slušnost v řeči, chování mimo službu, slušnost a kulturnost v chování, ochota poradit a pomoci ve službě a naopak mezi záporné stránky zařadili milý a žertovný přístup, já bych to označil slovy „lidská tvář“, úroveň manažerských schopností, zastání se vlastních lidí.³¹ Jako možná řešení problémů vidím v zavedení těchto opatření :

1. Zavedení povinných psychologických stáží a celoživotního vzdělávání pro policisty.
2. Nadřízení by měli být vybíráni na základě vzdělání, odbornosti, charakterových a manažerských vlastností.
3. Zavedení povinného studia managementu zakončenou státní zkouškou.
4. Z hlediska vztahu mezi kolegy vhodně kombinovat sestavování týmu.
5. Pro ideální kolektiv bych doporučoval společné služební i mimoslužební akce.

2.9 Soukromí a mimoslužební aktivity policisty

Policisté se chovají ve službě i mimo ni tak, aby co možná nejvíce respektovali platné zákony, dodržovali jednotlivá ustanovení obsažená v etickém kodexu a jiná nařízení související s jejich posláním, ke kterému se dobrovolně zavázali. Záleží jim na jejich obrazu, který si vytvářejí občané při sociálních kontaktech. Právě malé množství uskutečněných kontaktů mezi občany a policisty má vliv na celkový obraz, důvěru a pověst policie, proto se snaží být nápomocni v každé situaci, přizpůsobují své chování, jednání a komunikaci právě těmto situacím. Druhým důvodem, proč přizpůsobují své chování spatřují v jejich svobodné volbě stát se „policisty“. Všichni policisté jsou si vědomi faktu, že jsou daleko více omezováni na společenských a morálních pravidlech než všichni ostatní, přitom se každý snaží dnes a denně naplňovat hodnoty etického kodexu, aby byl zachován co nejvyšší kredit policie. Nejen ve službě, ale oni nám to dokazují i v soukromém životě. Určitě každý z nás zná policisty zajímající se o různé sportovní či kulturní formy. Mnozí jsou aktivními v různých zájmových

31 srovnej Kovařík, Z.: Problémy vztahu policistů ke službě, POLICE HISTORY, Praha 2003, s.134

kroužcích, kde se věnují práci s dětmi. Vidáme je na školách, kde přednášejí o drogách, alkoholu či šikaně. Vidáme je na sportovištích, letních táborech, jsou vedoucími svých zájmových kroužků (střelecké oddíly nebo oddíly kopané). Jiní se zas věnují dobročinné práci a spolupracují s různými zdravotnickými organizacemi, pomáhají tělesně nemocným, jiní se věnují práci se seniory a ti nejschopnější jsou ve vedeních občanských sdružení nebo se podílejí na celkovém rozvoji svých měst a modernizaci společnosti. Jejich práce a přístup ovlivňuje mnoho z nás, snažíme se je napodobovat a imitovat s cílem dosáhnout stejně velkého nebo většího morálního kreditu, stát se přirozenými a charismatickými autoritami tak jako tito policisté. Nemohu se však ubránit pocitu, že i zde se dají nalézt případy, které se neslučují se společenskou etiketou ani s ustanoveními uvedenými v etickém kodexu a dojde k porušení. Zpravidla se jedná o ojedinělá zaváhání, která v konečném důsledku ohrožují důvěru a pověst policie. Největší procento případů se podle mého názoru týká celkové ustrojenosti uniformovaných policistů a dalších projevů jdoucí za hranice společenské etikety projevující se v podobách žvýkání, kouření, nesprávné komunikace s familiárními projevy, v nesprávném načasování konzumace jídla, v nedodržování pravidel silničního provozu v podobě telefonování za jízdy, nepoužívání bezpečnostních pásů, nedodržování rychlostních limitů apod. Pro zlepšení celkové situace a snížení počtu pochybení a prohřešků ze strany policistů lze navrhnout taková opatření, které vidím :

1. V povinném zavedení profesní etiky do vzdělávání policistů.
2. Ve zvýšení počtu hodin věnované psychologii a praktickému nácviku.
3. V důslednosti kontrol ze strany nadřízených.

Shrnutí druhé části

V této kapitole jsem se zaměřil na roli policisty a jeho vztahu k etickému kodexu Policie České republiky. Na základě dostupných informací jsem se snažil porovnat a zjistit zda chování a jednání policistů je v souladu s vnitřním předpisem a jejími jednotlivými ustanoveními. V případech, které ukazují na porušování, jsem se snažil najít vhodná a účinná řešení, které by v konečném důsledku přispěly ke snížení, zlepšení a uklidnění celkové situace. Dostupné informace, literatura a vzájemné porovnávání mě utvrdilo v závěrech, že snahou většiny policistů je zaujímat chování a jednání, které

je v souladu se společenskou etiketou, etickým kodexem a platnými zákony, což vede ze strany občanů a celé veřejnosti k názorům, že Policie ČR je důvěryhodným partnerem, který ctí práva a svobody všech. Sami policisté považují svou profesi za velice náročnou po všech jejích stránkách, ale na druhé straně ji považují za prestižní, naplňující jejich představy. I u této profese však najdeme situace, které jdou za hranice etického kodexu, ale jedná se o nepříliš závažná pochybení, které do jisté míry ovlivňují pohled veřejnosti na policii. Bohužel vzhledem k celkovému rozsahu práce jsem se nemohl věnovat jednotlivým kapitolám do podrobnosti a více rozvést danou problematiku.

3. Komparace etického kodexu policie a zaměstnanců ve veřejné správě

3.1 Charakteristika etického kodexu

Etický kodex je dnes velmi frekventovaný termín, který zvláště ve 20. a 21. století nabývá na významu. Vedle tradičních kodexů jakými jsou etický kodex lékařů, advokátů nebo kněžích v posledních letech přibývají etické kodexy dalších profesí jako policistů, zaměstnanců ve veřejné správě, pacientů, lékárníků a mnoho dalších. Společným jmenovatelem všech etických kodexů jsou potřeby společnosti a soukromých subjektů upravit jednání svých zaměstnanců.

K základním funkcím etického kodexu řadíme preventivní funkci, která působí proti různým způsobům nekorektního a neslušného vystupování, korupci. V podstatě směřuje proti jakémukoliv chování, které jde proti společenské etice. Etický kodex se však snaží vystupovat jako určitý morální standard zabezpečující alespoň minimum etiky.³² Etické normy nejsou stálé, ale podle potřeb společnosti se mění. Starší normy jsou nahrazovány novými, které se vyznačují flexibilitou a dokáží vystihnout momentální lidské potřeby a zájmy. Dodržování etických zásad a pravidel jednoznačně souvisí se vzdělaností, kulturou, ctěnými a respektovanými hodnotami společnosti.

Svémi obsahy by měly pomáhat těm, kterým jsou určeny. Tak, aby byl etický kodex opravdovým pomocníkem, musí umět včas zareagovat na zájmy a potřeby společnosti a jednotlivá ustanovení průběžně měnit. Z tohoto důvodu by neměl být příliš složitý, aby jeho obsah byl srozumitelný každému a nemohl si jej každý vykládat po svém. Dobrý etický kodex slouží jako vodítko, které nám ukazuje směr cesty, po které jít, ukazuje nám správné jednání, aby lidé mohli snáze předcházet konfliktům a byli schopni najít možná řešení. Důležitou podmínkou každého etického kodexu je její úzká spjatost s danou profesí, tak aby opravdu naplňovala funkce pomocníka. Druhou významnou a důležitou podmínkou je jejich harmoničnost s právními normami, které nám tak zaručují alespoň

32 srovnej Janotová, J. a kolektiv: Profesionální etika, EUROLEX BOHEMIA s.r.o., Praha 2005, s.18

minimum morálky, respektu a úcty. Z harmoničnosti pak plynou nejvyšší možné hodnoty, jako pravda, čest, slušnost, poctivost, korektnost, ochota, svoboda a mnoho dalších neméně důležitých vlastností.

Především by měly existovat takové etické kodexy, které svými ustanoveními v podstatě chrání a zajišťují nejvyšší hodnoty lidského života, kterými jsou bezesporu **život, zdraví, práva a svoboda**. Úkolem policistů je ochrana občanů, jejich životů, práv a svobod, z čehož plyne, že hodnotami tak jsou život, práva a svoboda zaručená Ústavou ČR a Listinou základních práv a svobod. Úkolem advokátů je hájit své klienty a to takovým způsobem, aby ve finále soud rozhodl o jejich nevině. Hodnotou je svoboda! A lékař? Povinností lékařů je především léčit nemocné, chránit jejich život a zdraví. Pak těmito hodnotami jsou život a zdraví! S nejvyššími hodnotami lidského života se v žádném případě neobchoduje, ba co víc, nelze je koupit ani prodat! Velký problém spatřuji zejména u takových kodexů, jejichž ustanovení se ani v náznaku nepokouší chránit nejvyšší společenské hodnoty, ale vznikají pouze z důvodu, aby upravily jednání svých zaměstnanců, což by v konečném výsledku znamenalo ještě větší maximalizaci svých zisků. Proč tedy mají mít své kodexy bankéři, kuchaři, číšníci, švadleny nebo uklízečky? Jaké hodnoty to vlastně chrání?

3.2 Komparace etických kodexů policie a veřejné správy

V této kapitole se pokusím o srovnávání dvou etických kodexů. Na straně jedné etický kodex zaměstnance ve veřejné správě a na straně druhé etický kodex Policie ČR. Oba kodexy patří mezi moderní dokumenty, které vznikly ve 20. století. Na své popularitě nabývají teprve v době, kdy stát potřebuje upravit chování svých zaměstnanců a to jak směrem k veřejnosti, tak i směrem dovnitř organizace s cílem stanovit jasná pravidla komunikace, jednání, oblékání apod. Cílem komparace je nalézt relevantní odpovědi na některé níže položené otázky.

- V čem se oba etické kodexy shodují, a v čem se naopak liší?
- Jaký je vztah k těmto předpisům?
- Jsou etické kodexy respektovány a dodržovány?

V úvodním prohlášení etického kodexu policisty se píše, že profese policisty je posláním sloužit nejen společnosti, ale i jednotlivcům, přičemž vše je postaveno na základních hodnotách jakými jsou úcta a respekt k lidským právům. Etický kodex zaměstnance ve veřejné správě obsahuje též úvodní prohlášení, které je vedeno ve stejném duchu jako etický kodex Policie ČR, a kde jsou uvedeny základní hodnoty, které musí zaměstnanci cítit, aby nebyla zneuctěna důvěra veřejnosti. Z porovnávaného mi vychází, že pro oba státní zaměstnance je na prvním místě *služba veřejnosti* založená na stejných hodnotách úctě a respektu.

Prvním hmatatelným rozdílem je absence ustanovení u etického kodexu zaměstnance ve veřejné správě zabývající se ochranou života a zdraví, prosazování zákonnosti, prevencí a kriminalitou. Důvodem, proč takovéto ustanovení zde chybí vidím v plnění rozdílných úkolů než-li má ve svých cílech a stanovách Policie ČR, protože policisté nejen podle kodexu, ale i podle zákona a Ústavy ČR chrání nejvyšší možné hodnoty - ***život, zdraví a svobodu***.

Základními hodnotami každého policisty jsou profesionalita, nestrannost, odpovědnost, ohleduplnost a bezúhonnost.³³ Základními hodnotami zaměstnance ve veřejné správě jsou zákonnost při rozhodování a rovný přístup ke všem fyzickým i právnickým osobám.³⁴ Jestliže porovnám jejich vzájemné dodržování, pak musím říci, že ve většině případů jsou jak policisty, tak úředníky respektovány. Mnoho z nás, kteří měli tu možnost a setkali se v sociálním kontaktu s policisty či úředníky musí potvrdit jejich profesionalitu a takt, se kterým k nám přistupují. Mnozí dnes a denně riskují své životy pro cizí životy, chrání nás a pokud máme nějaký ten problém jsou připraveni nám pomoci a to bez uznání a vděku. Někteří však dodnes nepochopili, co znamená být policistou a co je skryto pod službou veřejnosti, a tak někdy zneužijí svého postavení a jednají s námi arogantně, povýšeně bez jakéhokoliv zaujetí pro věc. Situace ve veřejné správě je velice obdobná. Na straně jedné ti, co se snaží pomoci při řešení problémů, až má občas člověk pocit, že nemají nic jiného na práci než nás. V jejich přístupu nechybí vstřícnost, ochota, komunikace založená na společenské etiketě s prvky lidského

³³ srovnej RPP č.1/2005 Etický kodex Policie České republiky

³⁴ srovnej Kodex etiky zaměstnanců ve veřejné správě

přístupu. Na straně druhé ti, co si své poslání a službu veřejnosti vysvětlují po svém a k občanům se chovají striktně, povýšeně, neslušně, hádají se a jsou velice nepříjemní. Svým jednáním jdou jednoznačně proti etickému kodexu. Občas dokonce zapomenou i na rovný přístup, kteří sami prezentují a nevědomky se pak dopuští nerovného přístupu zejména k našim menšinám jako jsou Rómové apod.

Ke společným prvkům jednoznačně řadím princip volného uvážení, který je důležitý pro obě profese. Jak policisté, tak i úředníci velice často zvažují všechny okolnosti při uplatňování zákonných postupů, snaží se vždy o pečlivý výběr prostředků, tak aby bylo možné najít pro danou situaci optimální řešení. Velmi markantní je to v konfliktních situacích, kdy přátelská domluva a diskuse s občany je daleko účinnější a šetrnější, než-li neuvážené potrestání, které může být za jiné situace jediným správným řešením. Princip volného uvážení se odráží např. při řešení dopravních přestupků v podobě domluv, doporučení a rad ze strany policistů, jejichž snahou není tvrdě trestat řidiče, ale upozornit je na porušování pravidel. Vstřícným a vlídným přístupem nám dokazují nejen svou profesionalitu, ale odhodlání pomoci nám. Existují však i situace, které naznačují pravý opak a princip volného uvážení je zneužit zejména v případech, kdy policisté a úředníci jednají na základě minulých zkušeností, nehledají žádná přijatelná východiska a okamžitě nástrestají.

Rovnost, korektnost a slušnost v chování a jednání právem patří k přednostem našich policistů a úředníků. A to jak sami k sobě, tak k občanům především. Základem takového jednání zpravidla bývají velice dobré vztahy na pracovišti vyznačující se klidem, dobrou náladou a porozuměním. To také bude jeden z rozhodujících faktorů, který se podílí na dobré pověsti jak policistů, tak i zaměstnanců ve veřejné správě zároveň. Klid, přátelský tón, vstřícnost a ochota pomoci se přenáší do samotného přístupu, jednání a chování těchto úředníků k občanům, čímž je velice dobře budována důvěra a pověst státních institucí. K dalším neméně důležitým faktorům ovlivňující celkový pohled veřejnosti patří dnešní vzdělanost u obou profesí. Už jsou dávno pryč doby, kdy vysokoškolské vzdělání bylo jen pro vyvolené. Mnozí policisté a úředníci se již dnes pyšní vysokoškolským diplomem, znalostmi a svou odborností, které se projevují zejména při řešení problémů a svých svěřených úkolů. Nemohu však být s touto situací úplně

spokojen, neboť mezi úředníky a policisty najdeme jedince, kteří odmítají nebo nemají zájem jakýmkoliv způsobem se vzdělávat, což v konečném důsledku má vliv na jejich odbornost a znalost konkrétních specifických problematik. Jejich neobornost a neznalost problematiky je velice dobře maskována pod jejich chování, které se vyznačuje úřednickou striktností, povýšeností, arogantností, při každém možném kontaktu nám dokazují svou moc a neochotu. Svou roli zde sehrávají i někdy nepřilíh dobré vztahy na pracovištích, neboť i tam existují lidé, kteří nehrají fér hru a druhé uráží, kritizují, pomlouvají a v podstatě naplňují velice známé přísloví *“člověk, člověku vlkem“*.

Mezi další společné hodnoty lze zařadit odpovědnost, nestrannost a mlčenlivost. Obě profesní skupiny jsou natolik profesionální, že jim nedělá problém přiznat chyby a za tyto pochybení nést svou odpovědnost. Policisté a úředníci, aby zamezili zbytečnému porušování svých povinností, se snaží ke své práci přistupovat velice odpovědně. Při porovnání celkového přístupu jak ze strany policistů, tak úředníků docházím k závěru, že i v této oblasti občas dojde k selhání, nicméně ti, co jsou odpovědní, jsou připraveni nést následky za svá pochybení. Někteří svou nestrannost a odpovědnost se snaží svalit na druhé nebo se velice často schovávají za kolektiv. A jak je dodržována mlčenlivost u obou profesí? Podle mého názoru v této oblasti nedochází k nějakým výrazným excesům. Důvodem, proč tomu tak je vidím ve třech aspektech. Prvním aspektem je dodržování jak platných ustanovení etického kodexu, tak především zákonů, z kterých vyplývá jejich povinnost mlčet. Druhým aspektem, ve kterém spatřuji ono dodržování je jejich profesionalita a vědomí, že důvěrné informace v nepovolaných rukou by mohly způsobit vážné komplikace a ohrozit životy občanů nebo ohrozit bezpečnost státu. Třetím aspektem je dobré zabezpečení moderních technologických zařízení, s kterými obě profesní skupiny pracují a neustálé zdokonalování zabezpečovacích systémů, velmi dobrý systém prověřování lidí. I v této oblasti nalezneme pochybení, kdy se informace dostanou do nepovolaných rukou, ale zpravidla se jedná o běžné informace, které neohrožují nikoho z nás. Druhou kategorií však tvoří závažná pochybení, které jsou již svou podstatou trestným činem a jedná se o únik informací z různých evidencí, odposlechů nebo při použití operativně pátracích prostředků.

Pro oba etické kodexy jsou dále společná ustanovení pojednávající o bezúhonnosti, střetu zájmu nebo korupci. Etický kodex policie přímo obsahuje pasáž, kde se píše : *„zásadně odmítat jakékoliv korupční jednání, netolerovat tuto protizákonnou činnost u jiných příslušníků policie České republiky, odmítnout dary nebo jiné výhody, jejichž přijetím by mohlo dojít k ovlivnění výkonu služby.“*³⁵ V zásadě ve stejném duchu to samé vyplývá i z etického kodexu zaměstnance ve veřejné správě, kde v článku 5 se píše : *„zaměstnanec nevyžaduje ani nepřijímá dary, služby, laskavosti, ani žádná zvýhodnění, která by mohla ovlivnit nebo zdánlivě ovlivnit rozhodování ve věci, narušit profesionální přístup k věci, nebo která by bylo možno považovat za odměnu za práci, která je jeho povinností.“*³⁶ V zásadě mohu říci, že jak policisté, tak i úředníci se snaží těmito situacím vyhýbat a pokud již nastane taková situace a jsou jim nabídnuty úplatky ať v podobě peněz nebo jiných prezentů, zaujímají vysoce profesionální přístup a úplatek razantně odmítají, někteří dokonce takové jednání oznamují. Důvody lze spatřovat v jejich profesionální čestnosti, kdy si sami uvědomují špatnost takového jednání a za svou práci jsou velice dobře placeni. Mají obavu, že by mohli ztratit jak svou práci, tak svou čest. Samozřejmě úplně korupci vyloučit nemohu, protože policisté i úředníci jsou jen lidé se svými kladnými a zápornými stránkami a občas po nějakém tom úplatku sáhnou. Podle mého názoru se jedná pouze o zkratky jedinců a jejich morálních a mravních hodnot, v žádném případě se nejedná o systémový problém. Problém spíše vidím v kolegiaritě a solidaritě s takovými lidmi.

Posledním společným bodem, ve kterém lze spatřovat shodu je chování v době mimo službu. Mnozí policisté a úředníci vedou spořádaný rodinný život a prakticky odlišit a poznat jejich jednání ve službě nebo mimo ni je velice obtížné. Každý z nás určitě ze svého okolí zná policisty a úředníky a nic nenasvědčuje tomu, že žijí ještě druhým životem. Známe je ze svého okolí jako lidi věnující se své rodinám, sportovním, kulturním či jiným zájmům. Někteří znají policisty a úředníky z neziskových organizacích. Jiní je znají ze společné pomoci tělesně postiženým. Další jezdí na dětské letní tábory jako vedoucí, vystupují v rolích pořadatelů různých sportovní a dopravních klání a soutěží. Všichni se však snaží svým jednáním a přístupem ukázat své morální

35 RPP Č.1/2005 Etický kodex Policie ČR

36 Kodex etiky zaměstnanců ve veřejné správě

a mravní kvality. Ne všichni však pozitivně propagují dobré jméno policie i své vlastní a spíše dělají ostudu, protože sami ještě nepochopili, význam slov služba veřejnosti a důvěra občanů. Někteří totiž žijí v přesvědčení, že když nejsou v uniformě, tak si mohou dělat cokoli, což vede k neslušnému chování, které může být zapříčiněno velkým množstvím alkoholu nebo se jedná o přestupky v oblasti soužití apod.

Nejmarkantnější rozdíl mezi těmito profesemi vidím v oprávnění policistů použít donucovacích prostředků a služební zbraně. Jejich použití je podle mého názoru téměř vždy v souladu ze zákonem. Snaží se o jejich přiměřenost a humánnost. Do této kategorie patří případy, kdy je použita nepřiměřená síla nebo jsou pouta použita nepřiměřenou dobu. Neoprávněné použití zbraně se téměř neobjevuje nebo se blíží nule.

Shrnutí třetí části

Z provedené komparace a porovnávání jsem došel k závěru. Oba etické kodexy, na jedné straně etický kodex Policie ČR a na straně druhé etický kodex zaměstnance ve veřejné správě jsou shodné v těchto základních bodech :

1. Etické kodexy vznikají až ve 20. století.
2. Etické kodexy jsou vnitřními předpisy státních institucí.
3. Základem je služba veřejnosti založená na úctě a respektu.
4. Etické kodexy mají společný princip zákonnosti a princip volného uvážení.
5. Nejvyššími hodnotami jsou profesionalita, rovné, korektní a slušné chování.
6. Etické kodexy mají společná ustanovení týkající se odpovědnosti, nestrannosti a mlčenlivosti.
7. Pro etické kodexy je nepřijatelná korupce, střet zájmu a porušení bezúhonnosti.
8. Etické kodexy jsou respektovány a dodržovány, v některých případech dojde k selhání a porušení.

Rozdíl vidím ve dvou důležitých bodech :

1. Policisté chrání nejpodstatnější lidské hodnoty - život, zdraví, svoboda.
2. Oprávnění policistů použít donucovací prostředky a služební zbraň.

Za respektováním a dodržováním vidím především samotného člověka a jeho blízké sociální okolí. Z hlediska samotného člověka mám na mysli jeho morální, mravní a psychickou stránku projevující se v podobě charakteru, temperamentu, motivaci, zkušenosti, vědomosti, vlastní umu a bezesporu i jeho vůli chtít ctít, uznávat a dodržovat stanovená pravidla. Policisté i úředníci si velice dobře uvědomují svou profesi a snaží se jí dávat potřebnou vážnost a prestiž. Za občasná selhání je odpovědný především člověk a jeho touha po moci a bohatství, v některých momentech to může být i chyba státu.

4. ZÁVĚR

Jak již bylo uvedeno v úvodu, cílem této práce bylo vymezení charakteristiky role policisty ve společnosti, podání základní charakteristiky morálního a etického postavení policisty ve vztahu k etickému kodexu a společenské etiketě provedenou komparací, přičemž nejdůležitějším úkolem bylo zaměřit se na jeho profesionální i soukromé chování, na případné zvládání krizových situací a navrhnout možná řešení.

Prvnímu problému, kterému je věnována pozornost je transformace policie v moderní demokratickou policii, kde již můžeme pozorovat určitou dynamiku procesu. Na základě prostudování odborných publikací je popisována a analyzována psychologická stránka osobnosti. Provedená analýza spolu s uvedenými příklady ukazují na dynamickou část osobnosti, která přímo ovlivňuje zvládání role policisty ve všech možných situacích, ale není jediným faktorem. Dalšími faktory, které se podílejí, řekl bych stejnou měrou jsou potřeby, emoce, motivace, zkušenosti, vědomosti, vlastní um, nálada, zdravotní stav, stres, prostředí apod. Na uvedených příkladech je vidět, jak psychologické vlastnosti a další faktory nepůsobí izolovaně, ale vždy v určitém systému a souboru, a které se vzájemně podmiňují.

Práce se ve své prostřední části zabývá rolí policisty ve společnosti, dodržováním a respektováním jak společenské etikety, tak i samotného etického kodexu Policie ČR. Zvolené metody a uvedené příklady nám ukazují na náročnost profese policisty, která klade obrovský důraz na základní hodnoty jimiž jsou profesionalita, bezúhonnost, odpovědnost, čestnost a bez pochyby i vlastní dodržování společenských, mravních a etických norem. Z uvedeného textu je patrný profesionální přístup projevující se slušností, korektností, přátelskostí, uvědomováním si svého poslání sloužit dobře veřejnosti. Většina policistů se chová s respektem a úctou, kterým záleží na důvěře občanů a dobré pověsti jak sebe samých tak i policie.

V každé kapitole jsou nastíněné určité možnosti řešení, jak zlepšit jednání a chování samotných policistů, tak i celkovou situaci uvnitř Policie ČR. Problémy vidím zejména

ve špatném fungování nově přijatého služebního zákona (zákon č.361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů), dále pak v neexistenci kariérního řádu, v neuspokojivých finančních a sociálních podmínkách panujících v současné policii, v mezilidských vztazích, ve špatném managementu a nedůsledných kontrolách ze strany nadřízených, ve špatně fungujících zákonech, ale také v morálním kreditu některých policistů.

Poslední kapitola je zaměřena na komparaci dvou etických kodexů státních zaměstnanců. Na straně jedné zaměstnanců ve veřejné správě a na straně druhé policistů. Cílem komparace a deskripce bylo najít společná a rozdílná ustanovení. Zjistit zda-li obě srovnávané profese dodržují a respektují jednotlivá ustanovení a zjistit jejich současnou opodstatněnost. Použité metody a uvedené příklady ukazují na profesionalitu policistů, kteří respektují své poslání spočívající ve službě veřejnosti, založené na úctě a respektu k lidským právům. Principy etických kodexů se snaží respektovat obě srovnávané profesní skupiny a jsou nedílnou součástí naší společnosti, která potřebuje regulovat naše chování a jednání jak k veřejnosti, tak i k sobě samým. V případech, kdy dojde k porušení těchto principů a regulí jsou připraveni nést svou odpovědnost. Komparace a uváděné příklady ukazují i na občasné selhání a porušení jak policistů, tak i úředníků. Selhání se projevuje neslušným a nekorektním chováním, neprofesionalitou, arogantností, nechotou, nízkou odborností a mnohdy i svými sklony ke korupci.

Na základě použitých metod se mi podařilo alespoň z části ukázat na psychologické stránce osobnosti vliv její dynamické části na zvládání role, chování a jednání policistů a to jak v běžných, tak i mnohdy v zátěžových situacích. Podařilo se zjistit, že většina policistů dodržuje a respektuje jak vnitřní předpisy, tak i právní normy. Podařilo se dokázat jejich současnou opodstatněnost. Bohužel vzhledem k celkovému rozsahu práce jsem se nemohl věnovat jednotlivým kapitolám do podrobnosti a více rozvést danou problematiku. Práce by měla ukazovat jaký kurz držet, aby policie zůstala moderní demokratickou organizací, která ctí, respektuje lidské práva a slouží všem občanům. Zároveň však má plnit i funkci studijního materiálu pro nově příchozí policisty, aby si uvědomili hodnoty, které představují a chrání a uvědomili si náročnost profese policisty.

5. POUŽITÁ LITERATURA - SEZNAM

1. Anzenbacher, A.: Úvod do etiky, Academia, Praha 1994, ISBN 80-200-0917-5
2. Bartošová, H.: Management II, PA ČR, Praha 2005, ISBN 80-7251-198-X
3. Čírtková, L.: Policejní psychologie, Aleš Čeněk, Plzeň 2006, ISBN 80-86898-73-3
4. Furger, F.: Etika seberealizace, osobních vztahů a politiky, Academia, Praha 2003, ISBN 80-200-1061-0
5. Herzogová, Z.: Policejní etika v dokumentech, PA ČR, Praha 2000, ISBN
6. Herzogová, Z.: Základy filosofie a profesní etiky, PA ČR, Praha 1997, ISBN 80-85981-42-4
7. Jankovský, J.: Etika pro pomáhající profese, TRITON, Praha 2003, ISBN 80-7254-329-6
8. Janotová, H.: Profesní etika, Eurolex Bohemia s.r.o., Praha 2005, ISBN 80-86861-42-2
9. Kovařík, Z.: Problémy vztahu policistů ke službě, POLICE HISTORY, Praha 2003, ISBN 80-86477-13-4
10. Nakonečný, M.: Sociální psychologie, Academia, Praha 1999, ISBN 80-200-0690-7
11. Nakonečný, M.: Základy psychologie, Academia, Praha 1998 dotisk 2004, ISBN 80-200-1290-7
12. Řezáč, J.: Sociální psychologie, PAIDO, Brno 1998, ISBN 80-85931-48-6
13. Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese, Portál, Praha 2002, ISBN 80-7178-678-0
14. Vágnerová, M.: Základy psychologie, Karolinum, Praha 2004, ISBN 80-246-0841-3

Další literatura a internetové zdroje :

1. Dufková, I., Zlámal, J.: Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky, Střední policejní škola ministerstva vnitra v Praze, Praha 2003, ISBN neobsahuje
2. Zákon č.361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů
3. Zákon č.186/1992 Sb. o služebním poměru příslušníků Policie ČR a předpisy s ním související(verze 1998)

4. Zákon č.283/ 1991 Sb. o Policii České republiky, Praha 2006
5. [online]Czechtek:“policistéšikanovaliodjíždějícíúčastníky“<<http://www.blisty.cz/art/19235.html>> ze dne 8.11.2006
6. [online] Zločinci v uniformách (Zuzana Janečková, MF DNES,22.srpna 2006) <<http://czechtek.bloguje.cz/381198-policie-cr-zlocinci-v-uniformach-mf-dnes-.php>> ze dne 9.11.2006
7. [online]PříkladyzpolicejniagendyČHVvroce2005<<http://www.hspmag.cz/hsp/0206/4.htm>> ze dne 9.11.2006
8. [online] Profesní integrita <http://www.transparency.cz/pdf/profesni_integrita.pdf> ze dne 12.11.2006
9. [online]Čírtková,L.Policejnístategiepřikontaktusdomácímnásilím<<http://www.mvcr.cz/nasili/studie/kontakt.html>> ze dne 12.11.2006
10. [online]Policista4/2002//www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/1999/9903/herzog.html> ze dne 16.11.2006
11. [online]Policista2/2003<<http://10.8.72.2/casopisy/policista/2002/04/etika.html>> ze dne 16.11.2006
12. [online]Policista11/2006<<http://www.mvcr.cz/casopisy/policista/2006/11/uplatek.pdf>> ze dne 16.11.2006
13. [online]Tosvůdnéslovoúplatek...<<http://www.mvcr.cz/casopisy/policista/2006/11/uplatek.pdf>> ze dne 16.11.2006
14. [online]PoliciesenevyznamenalJanJařab<<http://www.blisty.cz/files/isarc/0101/20010115f.html1986>> ze dne 16.11.06
15. [online]Eticképrincipypolicejnípráce,HerzogováZuzana<<http://10.8.72.2/casopisy/policista/2002/04/etika.html>> ze dne 16.11.2006
16. [online]<<http://www.mvcr.cz/casopisy/policista/2001/2006/priprava.html>> ze dne 20.12.06
17. [online]Policistajepředevšímčlověk,KoblížkováLenka<<http://www.mvcr.cz/aktualit/regiony/hradec/bohemia/2003/unor.html>> ze dne 20.12.2006
18. [online]Střetzájmů<http://www.transparency.cz/pdf/news_200303.pdf> ze dne 20.12.06
19. [online]Policista9/2003<<http://www.mvcr.cz/casopisy/policista/20003/09/polverz.html>> ze dne 9.1.2007

6. PŘÍLOHY SEZNAM

- 1. Etický kodex Policie ČR jako součást Rozkazu policejního prezidenta č.1/2005**
- 2. Kodex etiky zaměstnanců ve veřejné správě**

ETICKÝ KODEX POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

Příslušníci Policie České republiky, vědomi si svého poslání, spočívajícího ve službě veřejnosti, založeného na úctě a respektu k lidským právům, vyjadřují následující principy, jež chtějí sdílet a dodržovat.

1. Cílem Policie České republiky je

- a) chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti,
- b) prosazovat zákonnost,
- c) chránit práva a svobody osob,
- d) preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji,
- e) usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti.

2. Základními hodnotami Policie České republiky je

- a) profesionalita,
- b) nestrannost,
- c) odpovědnost,
- d) ohleduplnost,
- e) bezúhonnost.

3. Závazkem Policie České republiky vůči společnosti je

- a) prosazovat zákony přiměřenými prostředky s maximální snahou o spolupráci s veřejností, státními a nestátními institucemi,
- b) chovat se důstojně a důvěryhodně, jednat se všemi lidmi slušně, korektně a s porozuměním a respektovat jejich důstojnost,
- c) uplatňovat rovný a korektní přístup ke každé osobě bez rozdílu, v souladu s respektováním kulturní a hodnotové odlišnosti příslušníků menšinových skupin všude tam, kde nedochází ke střetu se zákony,
- d) při výkonu služby jednat taktně, korektně a vhodně uplatňovat princip volného uvážení,
- e) používat donucovacích prostředků pouze v souladu se zákonem; nikdy nezacházet s žádnou osobou krutě, nehumánně či ponižujícím způsobem,

- f) nést odpovědnost za každou osobu, která byla omezena Policií České republiky na osobní svobodě,
- g) zachovávat mlčenlivost o informacích zjištěných při služební činnosti,
- h) zásadně odmítat jakékoliv korupční jednání, netolerovat tuto protizákonnou činnost u jiných příslušníků Policie České republiky, odmítnout dary nebo jiné výhody, jejichž přijetím by mohlo dojít k ovlivnění výkonu služby,
- i) zásadně se vyhýbat jakémukoliv jednání, které by mohlo být střetem zájmů.

4. Závazkem vůči ostatním příslušníkům Policie České republiky je

- a) usilovat o otevřenou a partnerskou spolupráci,
- b) dbát, aby vztahy byly založeny na základě profesní kolegiality, vzájemné úcty, respektování zásad slušného a korektního jednání; jakékoliv formy šikanování a obtěžování ze strany spolupracovníků či nadřízených jsou vyloučeny,
- c) netolerovat ani nekrýt podezření z trestné činnosti jiných příslušníků Policie České republiky a trestnou činnost neprodleně oznámit; stejně tak netolerovat ani jiné jejich protiprávní jednání či jednání, které je v rozporu s Etickým kodexem Policie České republiky.

5. Osobním a profesionálním přístupem příslušníků Policie České republiky je

- a) nést osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a svůj profesionální výkon,
- b) chovat se bezúhonně ve službě i mimo ni tak, aby důstojně reprezentovali Policii České republiky svým jednáním, vystupováním i zevnějškem.

Každý příslušník Policie České republiky, který jedná v souladu se zákonem a Etickým kodexem Policie České republiky, si plně zaslouží úctu, respekt a podporu společnosti, jejíž bezpečnost chrání i s nasazením vlastního života.

Výklad některých pojmů obsažených v Etickém kodexu Policie České republiky

Příloha Č.2 k RPP Č. 1/2005

1. Střetem zájmů

se rozumí jednání příslušníka Policie České republiky, kterým

- a) dopustí, aby byl výkon služby ovlivněn jeho osobními postoji, názory nebo přesvědčením, pokud jsou v rozporu se zájmy služby,
- b) došlo ke střetu zájmu služby s jeho osobními zájmy; tímto střetem se rozumí takové jednání, popřípadě opomenutí příslušníka Policie České republiky, které ohrožuje důvěru v jeho nezaujatost, autoritu či profesionalitu nebo důvěru v Policii České republiky,
- c) využil svého postavení, pravomocí nebo informací, které se dozvěděl při výkonu služby, k získání neoprávněného prospěchu nebo výhody pro sebe nebo jinou fyzickou či právnickou osobu,
- d) osobně vystupoval za sebe nebo jinou fyzickou či právnickou osobu vůči státu, státní nebo převážně státem vlastněné právnické osobě v obchodních záležitostech,
- e) by se odvolával na své služební postavení v záležitostech, které souvisejí s jeho osobními vztahy nebo soukromou činností,
- f) by umožnil uvedení svého jména nebo vyobrazení k reklamním účelům za úplatu nebo za jiný majetkový prospěch,
- g) by přijal dar či výhodu od osoby, pokud by došlo k ohrožení nebo zpochybnění řádného výkonu služby,
- h) by hájil jiný veřejný zájem, pokud by byl v rozporu se zájmem Policie České republiky, poškozoval její dobré jméno nebo ohrožoval její apolitičnost.

2. Rovným a Korektním přístupem

se rozumí uplatňování rovnosti a korektnosti ke každému bez rozdílu, což může být v kontaktu s představiteli zejména národnostních a etnických menšin naplněno pouze respektem k jejich odlišnosti. Toto respektování odlišností v žádném případě neznamená zvýšenou toleranci k nezákonnému jednání členů minorit. Naopak vyžaduje pozitivní

snahu pochopit tuto odlišnost kulturních hodnot a vzorců jednání, na jejichž základě může být příslušník minority odsuzován, vylučován, omezován či obecně diskriminován, ať již přímo či nepřímo, pokud z jeho strany nedochází k porušení zákona. Pouze při respektu Policie České republiky k odlišnosti členů minorit může být dosaženo deklarované rovnosti přístupu bez rozdílu.

3. Ohleduplností a taktností

se rozumí zejména neemoční profesionální nestranné a rozhodné vystupování, především v situacích, kdy je zasahováno do lidských práv a svobod; příslušník Policie České republiky nesmí být při rozhodování a jednání ovlivněn svými osobními problémy a pocity. Jedná se i o taková jednání, kdy je nutno brát v úvahu sekundární viktimizaci postižených osob trestnými činy, tragédiemi nebo událostmi s nimi spojenými, např. sdělování úmrtí rodinného příslušníka, rozloučení se se zemřelým před jeho odvozem, pokud to situace dovoluje.

4. Korupčním jednáním

se rozumí úmyslná, cílevědomá činnost, spočívající ve zneužití pravomoci či postavení příslušníka Policie České republiky z vlastního nebo cizího podnětu s úmyslem získat neoprávněný prospěch či výhodu pro sebe nebo jiné osoby, přičemž není důležité, zda neoprávněný prospěch či výhoda je hmotného či nehmotného charakteru.

**Kodex etiky
zaměstnanců ve veřejné správě**

Preambule

Základními hodnotami, které má každý zaměstnanec veřejné správy ctít a vytvářet tak základ pro vybudování a udržení důvěry veřejnosti, jsou zákonnost při rozhodování a rovný přístup ke všem fyzickým i právnickým osobám. Zaměstnanec veřejné správy má zájem na efektivním výkonu veřejné správy, a proto si dalším vzděláváním prohlubuje svou odbornost.

Účelem tohoto kodexu je podporovat žádoucí standardy chování zaměstnanců ve veřejné správě a informovat veřejnost o chování, jež je oprávněna od zaměstnanců ve veřejné správě očekávat.

Článek 1.

Základní ustanovení

1. Tento Kodex je doporučením pro zaměstnance správních úřadů a pro zaměstnance územních samosprávných celků (dále jen „zaměstnanec“).
2. Zaměstnanec vykonává svou práci ve shodě s Ústavou České republiky, zákony a dalšími právními předpisy a zároveň činí vše nezbytné pro to, aby jednal v souladu s ustanoveními tohoto Kodexu.

Článek 2.

Obecné zásady

1. Výkon veřejné správy je službou veřejnosti, zaměstnanec ji vykonává na vysoké odborné úrovni, kterou si studiem průběžně prohlubuje, s nejvyšší mírou slušnosti, porozumění a ochoty a bez jakýchkoli předsudků.
2. Zaměstnanec jedná korektně s ostatními zaměstnanci úřadu i se zaměstnanci jiných úřadů veřejné správy.
3. Zaměstnanec činí rozhodnutí a řeší záležitosti objektivně na základě jejich skutkové podstaty, přihlížející pouze k právně relevantním skutečnostem, a bez zbytečných

průtahů. Nejedná svévolně k újmě jakékoli osoby, skupiny osob nebo orgánu či složky právnické osoby, ale naopak prosazuje práva a oprávněné zájmy občanů.

Článek 3.

Střet zájmů

1. Zaměstnanec nepřipustí, aby došlo ke střetu jeho soukromého zájmu s jeho postavením jako zaměstnance ve veřejné správě.
Soukromý zájem zahrnuje jakoukoli výhodu pro něj, jeho rodinu, blízké a příbuzné osoby a právnické nebo fyzické osoby, se kterými měl nebo má obchodní nebo politické vztahy.
2. Zaměstnanec se neúčastní žádné činnosti, která se neslučuje s řádným výkonem jeho pracovních povinností nebo tento výkon omezuje.
3. Pokud si není zaměstnanec jist, zda jde o činnost slučitelnou s jeho podílem na výkonu veřejné správy, projedná záležitost se svým nadřízeným.

Článek 4.

Politická nebo veřejná činnost

1. Zaměstnanec jedná při výkonu veřejné správy politicky nestranným způsobem.
2. Zaměstnanec nebude vykonávat takovou politickou nebo veřejnou činnost, která by mohla narušit důvěru občanů v jeho schopnost nestranně vykonávat své služební povinnosti.

Článek 5.

Dary a jiné nabídky

1. Zaměstnanec nevyžaduje ani nepřijímá dary, úsluhy, laskavosti, ani žádná jiná zvýhodnění, která by mohla ovlivnit nebo zdánlivě ovlivnit rozhodování ve věci, narušit profesionální přístup k věci, nebo která by bylo možno považovat za odměnu za práci, která je jeho povinností.
2. Zaměstnanec nedovolí, aby se v souvislosti se svým zaměstnáním ve veřejné správě dostal do postavení, ve kterém je zavázán oplatit prokázanou laskavost, nebo které jej činí přístupným nepatřičnému vlivu jiných osob.
3. Pokud je zaměstnanci v souvislosti s jeho zaměstnáním ve veřejné správě nabídnuta jakákoli výhoda, odmítne ji a o nabídnuté výhodě informuje svého nadřízeného.
4. Zaměstnanec se v soukromém životě vyhýbá takovým činnostem, chování a jednání, které by mohlo snížit důvěru ve veřejnou správu v očích veřejnosti, nebo dokonce

zavdat příčinu k vydírání zaměstnance v důsledku jeho jednání v rozporu s právními předpisy nebo etickými normami.

Článek 6.

Zneužití úředního postavení

1. Zaměstnanec nevyužívá výhody vyplývající z jeho postavení, ani informace získané při výkonu veřejné správy pro svůj soukromý zájem. Je jeho povinností vyhnout se konfliktům zájmů i předcházet takovým situacím, které mohou podezření z konfliktu zájmů vyvolat.
2. Zaměstnanec nenabízí ani neposkytuje žádnou výhodu jakýmkoli způsobem spojenou s jeho postavením ve veřejné správě, pokud to zákon neumožňuje.
3. Zaměstnanec neuvádí vědomě v omyl ani veřejnost, ani ostatní zaměstnance v úřadu.
4. S informacemi získanými při výkonu veřejné správy zaměstnanec nakládá se vši potřebnou důvěrností a poskytuje jim příslušnou ochranu. Přihlíží přitom náležitě k právu veřejnosti na přístup k informacím v rozsahu daném příslušnými zákony.

Článek 7.

Oznámení nepřipustné činnosti

1. Zaměstnanec vynakládá veškeré úsilí, aby zajistil maximálně efektivní a ekonomické spravování a využívání finančních zdrojů, zařízení a služeb, které mu byly svěřeny. V případě, že zjistí ztrátu nebo újmu na majetku ve státním vlastnictví nebo na majetku ve vlastnictví územních samosprávných celků, podvodné či korupční jednání, oznámí tuto skutečnost nadřízenému vedoucímu zaměstnanci, popřípadě příslušnému orgánu činnému v trestním řízení.
2. V případě, že je zaměstnanec požádán, aby jednal v rozporu s právní úpravou, nebo způsobem, který představuje možnost zneužití úřední moci, odmítne takové jednání a oznámí tuto skutečnost svému nadřízenému.